

LOKMAN MÜSTAHZARI
HALK SAĞLIĞI
HİZMETİNDE



Ekza - 9 Ekzema merhemi
Algo - Tablet Ağrı hapi
Lokman - Tablet Ağrı hapi
Algopirin Analjezik tablet
Algo - Tablet 4 tabletik
Moruvit - Vitamine Kuvvet şurubu
Kina - Kola İştah şurubu
Anamur Burun ve göz damlası
Meproil Tablet Sinir hapi
Sollargen Granüle Ekzema - kaşınıtı
Sel de Gastrin Granüle Mide tozu
Gastro Goutes Mide damlası
Gastroguanil İshal kesici tablet
Metegastrin Mide tozu
Derivit Yara ve yanık merhemi.
Lokman Çayı Afiyet çayı tozu
Dover Tablet Öksürük ve bronşite
Metekodin Öksürük hapi
Metekodin Öksürük şurubu
Algo - Wax Ağrı merhemi
Algo - Wax Vazo Grip ve ağrılarda
Algo - Wax Nazal Nezle merhemi
Ma—ka—ta Basur merhemi
Cuti - Cura Cilt losyonu
Pedi - Cura Ayak banyosu
Pilo - Cura Saç ilacı
Lokman Kaşe ağrı kesici
Panason (20 Gr. paket) Sağlık çayı
Panason (50 Gr. alüm. kutu)
Deriseptol Yara ve göbek
Dr. Krom Diş patı

(Folklor : 60)



**BAŞARINIZ İÇİN,
HUZURUNUZ İÇİN
ÖNEMLİ OLAN;
kararlarınızdaki
isabettir .**



evinizin bankası
herkesin bankası

**TÜRKİYE
EMLAK KREDİ BANKASI**



(Basın : 20252 - 60058/61)

Devlet Nişanesi

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

31 Eylül 1975

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ

KURUCUSU VE SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 311

HAZİRAN 1975

YIL : 26 — CİLT : 16

KARACAOĞLAN YAYINLARI VE BİBLİYOGRAFYALARI

Yazan : İhsan HİNÇER

Türk Halk Bilgisi (Folklor) Derneği Başkanı

Karacaoğlan, üçyüz yıldan bu yana halkın hafızasına, cönklerle, elyazması telif eserlere ve tefsirlere ait sayfa çerçeveleri kenarlarına, minyatür sayfa çizgileri etrafına yansımış, günümüze kadar canlılığını yitirmeden ulaşabilmiştir.

Bunun sırrı, kendisinin doğup büyüdüğü, yaşayıp sonsuzluğa erdiği Güney Anadolu Türkmen ve Yörük oymaklarının o güzel Türkçesi ile söylemesi; gösteriş, büyüklük ve alâyişe kapılmadan konup göçtüğü, yiyip içtiği, sevip sevildiği, hor görülüp yollara düştüğü Anadolu topraklarına bağlı kalmasındadır.

O; koşma, destan, varsağı ve semailerini hece ölçüsünün bütün halk şiiri türlerinde ustalıkla kullanmış, hiçbir ozanın kullanmadığı günlük konuşma dilimizdeki sözleri uyak olarak yerli yerine oturtmuş, arapça ve farsçanın dilimizi hegemonyasına daha fazla alması olanaklarını ortadan kaldırmıştır.

Bu bakımdan Karacaoğlan'a Türk Dilinin mimarlarından bir ozan gözüyle de bakabiliriz.

Karacaoğlan'ın hayatı hakkında olduğu gibi, hayatının çeşitli bölümlerine ait bilgimiz de azdır. Yazılı sağlam kaynaklar bugüne değin bulunamamıştır. Bu bakımdan zaman zaman Karacaoğlan'ın okur - yazar olup olmadığı, bir tahsil kademesinden geçip geçmediği söz konusu olmaktadır.

Şiirleri gösteriyor ki, Karacaoğlan bir tahsil döneminden geçmemiş, bir medresede bir rahle başına geçip ders almamışsa bile, mutlaka bir

ustadan, Türk diline ve halk şiirine vakıf bütün inceliklerine sahip ulu kişinin yanında yetişmiş, ondan feyz almış, halk şiirinin bütün derinliklerine sahip olmuştur. Yoksa şiirlerindeki bu vahdet, bu güzellik, kendine özgü söyleyiş biçimini oluşturamazdı.

Karacaoğlan o kadar halkın malı olmuştur ki, bir kesimden sonra ona anonim bir biçim bile verilmiştir. Bu yüzden Karacaoğlan tarzında güzelleme ve koşma yazan sazşairlerinin bir çok şiiri, dillerde ve cönklerde «Karacaoğlan» olarak yer almıştır. Karacaoğlan diye verilen şiirlerin pek çoğunun son dördükteki tapşırma bölümünde Kerem'in, Aşık Veli'nin, Emrah'ın adı verilmektedir. Bu da sazla okunarak söylenen çeşitli sazşairlerine ait şiirlerin Karacaoğlan ozanlaması ağzıyla okunması ile açıklanabilir. Halk bunu bilmemektedir. Ancak Karacaoğlan araştırmalarının bir kesimi bu hakikati bilmediklerinden Karacaoğlan biçimi olarak okunan veya cönklerle geçmiş olan pek çoğunda uyak ve hece noksanlığı bulunan şiirleri de Karacaoğlan'a yakıştırılmaktadır. Bu yüzden de Karacaoğlan'a ait olduğu ileri sürülen ve Karacaoğlan kitaplarına geçen eserlerde bu şiirleri de görmekteyiz.

Bizzat şiir yazmış, halk şiiri türlerini bilen uzmanlar bunları kolaylıkla ayıklamak ve seçmek sezgisine sahiptir. Ama, hayatında şiir yazmamış, şiir kurallarını, ne kadar okumuş ve kitap karıştırmış ve yazmış ta olsa, bilmeyenler, maar-

leşef bu hatâlardan kurtulamamaktadır. Bunun için, iddialı bir eser koymak isteyen kişi, öncelikle ele aldığı konunun uzmanı olmalıdır. O konuyu enine boyuna, derinliğine ve genişliğine bilmek zorunludur.

Derlemecilerin görevi başka, araştırmacı ve inceleyicilerin görevi ise yine başkadır. Derleyiciler, derlediklerini eksik ve fazlalıkları, kaynak kişileri ve yerleri ile vermekle yetinmelidirler. Bizzat şiir tekniğini bilen, özellikle şiir yazmış, onun bütün inceliklerine vakıf olmuş, ozanın yaşadığı çağın tarihini, folklorunu, topografyasını ve sosyo-ekonomik ortamını bilen kişilerin de bu şiirleri ve ozanlamaları ayıklayıp değerlendirmesi, dilden dile, telden tele, belleklerden cönklerle geçerken yapılan değiştirmeleri aslına irca etmek yollarını aramalıdır. Daha sonra da halk şiiri uzmanları tarafından toplanan bütün Karacaoğlan şiirleri elden geçirilmeli, bir mimar titizliği ile karşılaştırılmalı olarak her söz, her uyak yerli yerine oturtulmalıdır.



1900 lerden bugüne kadar yapılan araştırmalarda şiirlerde bulunan yöresel sözler yanlış olarak istinsah olunmuştur. Bu yüzden büyük yanlışlıklar yapılmıştır. Hece düşmeleri, uyak hatâları olmuştur. Zira Ali Rıza Yalçın, Sadettin Nüzhet, Fuat Köprülü, İshak Refet İşıtman gibi ilk Karacaoğlan araştırmacı ve derlemecileri, bu şiirleri Karacaoğlan'ın yaşadığı yörelerde günlerce kalarak, yerli terim ve sözcükleri saptamadan, yer adlarını tesbit etmeden, ya cönklerden, ya da dilden derleyenlerden mektupla elde etmişlerdir. Bu büyük çabalar ne kadar geçte olsa, zamanımıza göre çok erken yapıldığından bütün bu eksikliklerine rağmen, büyük hizmet yapmışlardır. Adları Karacaoğlan adının yanında daima anılacaktır.

Fakat, bu büyük hizmetlerinin eksik ve hatalı olduğunu kabul etmek zaruretindeyiz. Bu derlemeci araştırmacı ve yayımlayıcılardan sonra yapılan araştırma ve yayımlarda da aynı eksiklikler, yanlışlıklar yapılmıştır. Bunların hemen hepsi de Sadettin Nüzhet ve Fuat Köprülü nüshalarının birer kopyesinden ve tekrarından ibarettir. Yalnız, bulunan, bazı dergi ve gazetelerde yayınlanan şiirlerin ilâvesi ile yetinilmiştir. Bir de Karacaoğlan'ın hayatı, yaşamı, şiirleri konusunda yine çeşitli yerlerde çıkan bilgilerden söz edilerek bir yargıya ulaşılmaya çalışılmıştır. Şiirler birbirinin o kadar tekrarıdır ki, birisinde ikinci veya üçüncü baskıda basımevi

hatâsı olarak yapılan yanlışlar, başka bir derlemecinin çıkardığı diğer kitapta yanlış şekliyle yer almıştır. Ve bu böylece devam edip gitmektedir.



Burada şu konuya da değinmekte fayda görüyorum: Bildiğimiz veya pek çok aydınımızın bilmediği gibi, Türkiyemizde iki kitleye hitap eden kitap yayımı vardır. Birisi aydına seslenir. Bu tür kitaplar, aydın kişiler tarafından yazılır ve hazırlanır. Aydınlar için yayımlanır. Bu tür kitaplar, Cumhuriyet döneminin başlangıcından 1960 lara kadar standart olarak 3 bin civarında basılır ve yıllarca kitapçı vitrinlerinde yavaş yavaş satılır. Bugün sevinmek lâzımdır ki bu tür yayınlar 1960 dan buyana 5 ilâ 10 bin arasında basılmakta, hattâ birkaç defa daha yeni basımları yapılmaktadır. Bu sevinilecek bir yöndür.

Öte yandan Halk Kitapları basan kitapçılar tarafından da halk ve köylü için halk hikâyeleri ve şiir kitapları basılır. Bunlar kitabın üzerine kaçınıcı baskı olduğunu bile yazmak lüzumunu duymaz. Bu tür kitapların her defasında 30 ilâ 50 bin arasında basıldığını ifade etmek hakikati söylemektir. Bunlar, Anadolu'dan gelen seyyar kitapçı ve çerçiler tarafından forma başına 5 ilâ 15 kuruş arasında bir hesap yapılarak alınır. Üzerinde 5 lira yazıyorsa, 75 - 90 kuruş arasında satılır. Anadolu ve Rumeli köylerinde ve şehirlerinde de çerçiler ve seyyar satıcılar tarafından pazarlıkla 150 - 250 kuruş arasında elden çıkarılır.

İşte, halk için yazılan bu kitaplar, halkı ve köylüyü hedef aldığından, konudaki kahramanın hayatı, halk hikâyesi biçiminde biraz da değiştirilerek yazılır.

Karacaoğlan'a ait Selâmi Münir Yurdatab'ın Bozkurt kitabevi'nce bastırılan Karacaoğlan İle Karakız, Rasih Yukay'ın Maarif Kitabevince bastırılan Karacaoğlan İle Benlikiz, Muharrem Zeki Korgunal'ın Bütün Kitabevince bastırılan Büyük Türk Şairi Karacaoğlan'ın En Güzel Koşma ve Semaileri, yine Korgunal'ın Bolayır Yayınevince bastırılan Karacaoğlan'ın Aşk Maceraları, Murat Uraz'ın Halk Kitapçılığın bastırıldığı Büyük Resimli Karacaoğlan ile Karakız, örnek olarak verilebilir. Bunların sayısı 30 çeşitin üstündedir.

Bu kitaplarda aklın almayacağı kadar değişik ve olumsuz hikâyeler ve o nispete de baskı ve şiir yanlışlıkları vardır. Korgunal gibi bazı yazarlar da kendi yazdıkları şiirleri Karacaoğlan şiiri olarak kitaplarına koymaktadır. Yeni Karacaoğ-

lan şiiri derlemecilerine, bu kitapları okuyan Karacaoğlan hayranı köylüler tarafından bu şiirler verilmektedir. Bu suretle aldatılma ortaya çıkmakta, derleyici ve yayıncı bunun farkına varmamaktadır.

Elimizdeki Sadettin Nüzhet, Cahit Öztelli, Müjgân Cunbur, Tahir Kutsi Makal, Mustaca Necati Karaer Karacaoğlanları'nda da hece noksanlıkları, fazlalıkları ve kafiye (uyak) - ayak hatâları çoktur.

Bunlara birer örnek olmak üzere Sadettin Nüzhet'in Maarif Kitabevince bastırılan Karacaoğlan'ının 21. baskısındaki 32. şiiri ele alalım. Bu şiirde uyaklar

başı dumanlı
delirdiğin zaman mı
ahır zaman mı
kula aman mı

şeklinde. Buradaki ayak değişiklikleri barizdir. Karacaoğlan gibi bir usta ozanın bu dikkatsizlik ve hatâları yapacağı düşünülemez. Bu şiir alınırken Ergun tarafından titizlik gösterilmemiştir.

Öztelli'nin Milliyet yayını Karacaoğlan'ında da uyak ve hece hatâsı doludur. Bir şair dikkatle incelenmemiş ve şiirler üzerinde titizlikle durulmamıştır. Örnek olarak 1. baskısının 71 - 72., 5. baskısının 72. nci sayfasındaki 49. koşmayı gösterebiliriz. Burada ayaklar şöyledir :

gayri sen açındı
deşirindi
açındı
açındı
alındı
dolandı
delindi

Görülüyor ki, şiirler seçilirken titizlik gösterilmemiştir. Karacaoğlan'ın bu kadar perişan kafiyeyle bir şiir söylemeyeceği açıktır.

Müjgân Cunbur da aynı şiiri Karacaoğlan kitabının 109-110. sayfasına almıştır. Bir iki sözcük değişikliği yapmış olmakla beraber ikinci dördüktekideşirindi'yi aynı anlama gelen devşirindi'ye dönüştürmüş, fakat beşinci dördükteki bir hece eksik olan ilk satırı :

Havalandı gönül, yüksek uctu

Olarak 1 hece noksanı ile aynen almıştır.

Mustafa Necati Karaer ise, aynı şiiri uyak eksikliği ve hatalarıyla birlikte aynen almış, ancak şair olduğu için Öztelli'nin ve Cunbur'un 5. dördükte yaptıkları 1 hece eksikliği hatasını düzelterek



PTT «KARACAOĞLANI ANMA» PULU ÇIKARDI

PTT. İdaresi «Karacaoğlan'ı Anma» pulu adı ile bir seri pul çıkarmıştır. Üzerinde Mut'da bulunan Karacaoğlan Anıtı'nın resmi bulunan pullar 110 kuruş değerindedir. 26X41 milimetre boyutunda bulunan pullar 400.000 adet olarak Apa Ofset Basımevi'nde bastırılmıştır. Pulun kompozisyonu Devlet Güzel Sanatlar Akademisi asistanlarından Abdullah Taşçı tarafından hazırlanmıştır.

Karacaoğlan pulu 25.4.1975 te çıkarılmış, aynı tarihte Ankara'da ilkgün damgası basılmıştır.

T.F.A.

Havalandı gönül yüksekten uctu

Şeklinde nakletmiştir.

Tahir Kutsi Makal'ın Karacaoğlan'ında da aynı özenin gösterilmediği pek çok şiirde görülmektedir. Kitabının 71. sayfasında yer alan Gönül Eğleyim şiirinin

güzel ver gönlüm eğleyim
bana ver gönlüm eğleyim.

Ve 93. sayfadaki Göresim Geldi şiirinin:

Şu benim yarime göresim geldi
Irgalanan tellere göresim geldi
Dudu dillerine göresim geldi

Dizelerinde açıkça görülen uyak tutmazlıkları yer almaktadır.

Fazla derine inmeden, Karacaoğlan kitapları yazarlarının Karacaoğlan'a ve Türk Halk Şiirine bundan sonra da sürdüreceklerini umduğumuz hizmetlerine sert eleştirmelerde bulunmadan, özeti özet olarak konuya değinmek zorunluğunu duyduk, bu hususu bir görev olarak yerine getirdik.

Aksi halde yüzlerce örnek gösterilebilir.

Karacaoğlan derlemeci, araştırmacı, inceleyici ve yayımcılarının bundan sonra daha titiz çalışacaklarına ve şiir tekniğinden anlayanlarla işbirliği yapacaklarına inanıyoruz.

Bu arada kitapçılarımızı da bu konularda uyarmanın lüzumuna kaaniyiz.

Biraz evvel adlarını verdiğimiz Karacaoğlan kitaplarının bibliyografyaları da hemen hemen birbirinin aynıdır. Cunbur'un bibliyografyası daha metodlu ise de Karacaoğlan yayınlarını kapsamaktan uzaktır. Hele 1974 te çıkan ve yeni Karacaoğlan baskılarını yapanlarda ise eksiklikler sayılamayacak kadar çoktur. 1974 te yeni baskılarını yapan Karacaoğlan kitaplarında hiç olmazsa yeni kitap ve makalelerin kaynak olarak verilmelerinde isabet olurdu. Hele faydalanılan mevcut cönklerin yerlerini açıkça belirtmek gerekirdi.

Nitekim, bu arada Sıtkı Soylu'nun yayınladığı «Karacaoğlan, Rivayetler Gerçekler» ve «Karacaoğlan, Sözlük, Bibliyografya, Etnografik ve Topografik Bilgiler» adlı iki eserde, yöresel yerleri ve sözlük bakımından hazine değerinde bilgiler vardır. Yayımcılar değil yeni baskılarında, araştırmalarında da bu kitaptaki yöresel adlar ve sözlükten faydalanmalıdır. O zaman şiirlerindeki yanlış okuma ve nakilleri ve diğer eksikliklerini tamamlamak olanağına ulaşacaklardır.

Biz burada Karacaoğlan hayranları ve araştırmacılarına şimdiye kadar yayınlanan bibliyografyalarda adları geçmeyen bazı kitap ve makale adlarını vermekle yetinecek ve sözlerimize son vereceğiz.

ÇİHANGİRKIZI Halide: Karacaoğlan'ın Hayatı ve Yaratıcılığı, Azerbaycan Devlet Üniv. Elyazması Hukuku Bölümü Yayını, Bakü, Sovyetler Birliği, 1974. Doktora tezi.

Ali Rıza (Valgın): Konya Babalık bz. 1922 - 1923 — Afif Evren: Babalık bz. (1950 - 1951).

Niyazi Tevfik: Karacaoğlan'ın şiirleri, Adsız Mecmua, No. 14, 15.6.1932, İstanbul.

KÖPRÜLÜ Fuat: Kitabiyat tahlil ve tenkitleri: Karacaoğlan. Türkiyat Mecmuası, C. 2, S. 505 (Paris Bib. Natianci'de A.F.T. 726 da kavıtlı 18. Yüzyıla ait fermanlara ait yazma sonundaki Karacaoğlan'a ait şiirler Hk.)

KARAY Refik Halit: Karacaoğlan, Akşam Gz. 13 sayı, 1938.

RADLOF V.: Proben der Volkslitteratur der Türk Stamme. 1. VII, 297, 327.

GAZİMİHÂL Mahmut Ragıp: Karacaoğlan nereli, Kilis Gazetesi, 21.1.1928.

BANARLI Nihat Sami: Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Sf. 197, 1949 İst.

GÖNENSAY - BANARLI: Türk Edebiyatı Tarihi, İst. 1942.

MOLLAV Rıza: Edebi Makaleler, Sofya, 1958.

SAV Ergun: Halk Hikâyeleri, Sf. 7-19, Karacaoğlan, 1974, İş Bankası Kültür Yayınları, Folklor Dizisi: 1. Ankara.

ÖNDER Mehmet: Anadolu Aydınlatmaları, Cilt I, Sf. 122 - 126. Yapı ve Kredi Yayını, 1973, İstanbul.

EREN Hasan: Karacaoğlan'ın bir koşması üzerine, Türk Dili dergisi, Sayı 283, Nisan 1975, Ankara.

PINAR Saffettin: Şiirler ve bibliyografileriyle Yüz Türk Büyüğü. Sf. 140 - 141. 1973, İstanbul.

GÖKÇELİ Yaşar Kemal: Üç Anadolu Efsanesi: Köroğlu'nun meydana çıkışı, Karacaoğlan, Alageyik. 117. sf. dan 206. sf. ya kadar. 5. baskı, 1974, Cem Yayınevi, İstanbul.

SOYLU Sıtkı: Karacaoğlan üzerine, Karaman «Haber» gazetesi, sf. 49, 1971.

SOYLU Sıtkı: Karacaoğlan, Rivayetler, Gerçekler. Mut Turizm Derneği yayını, 1973.

SOYLU Sıtkı: Karacaoğlan, sözlük, bibliyografya, deyişat, etnografik ve topografik bilgiler. Mut Kaymakamlığı yayını, Mut, 1974.

Mustafa Âli: Mevâ'idü'n-nefâ'is fi kavâ'idü'l-mecâlis. İstanbul Üniv. Ed. Fak. Yeniçağ Tarihi Kürsüsü yayını, Sf. 67, 1956, İstanbul.

SOYSAL Metin: Karacaoğlan, Kelebek gazetesi 24 Ağustos'tan itibaren Eylül - Ekim 1973 sayılarında, renkli resimli, hayatı ve şiirleri. İstanbul.

RADO Şevket: Karacaoğlan (Şiirleri) Doğan Kardeş yayını, 1974, İstanbul.

MUTLUAY Rauf: Türk Halk Şiiri Antolojisi Milliyet Yayını, 181. sf. dan 205. sf. ya kadar 25 sf. 1972, İst.

TÜMAY Özcan: Karacaoğlan'da Kadın, Atatürk Üniv. bitirme tezi (yayınlanmamıştır) Erzurum 1967, (62 Sf.)

AÇILMIŞ Hüseyin: Karacaoğlan, Hurşit ile Mahmihi ve Tahir ile Zühre'nin Nizip varyantları. Atatürk Üniv. Bitirme tezi (yayınlanmamıştır) Erzurum, 1971, (36 St.)

BÂLİ Muhan: Karacaoğlan, Arapkir Postası Gazetesi, 1958 (Nevzat Yesirgil'in kitabının tenkidi).

ALANGU Tahir: 100 Ünlü Türk Eseri, cilt 1, Karacaoğlan, örnekler (1606 — 1679/89). 413. sf. dan 430. sf. ya kadar 18 sayfa. Milliyet Türk Klâsikleri; 13. Ocak 1974, İstanbul.

TÜRKLER ARASINDA DİNLERİN TARİHÇESİ

— II —

Yazan : Prof. Dr. Hikmet TANYU

İSLÂM DİNİ VE TÜRK TÖRESİ

Mühtelif dinler, inançlar Türklere etki yapmışsa da, bütün Türklük Âlemini boydan boya kuşatan İslâmîyet derecesinde olamamıştı. İslâm dini ve ahlâki Türkler tarafından sanki aranıp özenilmiş gibiydi. Milyonlarca kişi ona içten bağlanarak benimsemişlerdi. Tek Tanrı (Tenri Tengri) dinine inanmış Türklere en yakın din İslâm dini olmuştu. Bilhassa İslâmın Allah inancı ve ahlâki esasları, Türklükle Müslümanlık arasındaki iman ve itikat yakınlığı Türk ve İslâm aile hukukundaki benzerlikler, Türklerin duygu ve düşüncelerini geniş bir çevre halinde kuşatmıştı. Eski ilk dini inançlarının kalıntıları İslâmî dua ve davranış içerisinde adak, taş, ağaç, su, dağ v.b. inançlarıyla uzlaşmış görünmektedir. Allah'a teslim olarak, Kur'an buyruğunu bilerek ve ona uyarak kâinatın hakikatini, sır ve muammaların içyüzünü anlamaya yönelen Türkler, kendilerine uygun ahlâki esasları da daha büyük coşkuyla benimseyerek doğruluk ve iyilik yolunda yaşamalarını sürdürmüşler. İslâm dinimizde ileriye yönelmiş atımlara girişmişlerdir. Eski Türk Töresi içinde Yaratan Tanrı'yı bilmek ve onun buyruklarına uymak manevî ve ahlâki gelenek ve törelere bağlılık göstermek dikkati çekmektedir. Tek ve yüce üstünlükte Tanrı inancına sahip Türkler, Tanrı'ya göğe yönelerek saygı gösterirler. Ruhun ölmeliğine, kıyamet ve mahşere, ahirete, ebediyete inanırlar. Dağlarda ona (Tanrı'ya) kurban sunarlar, dini törenler düzenlerler, iyi (koruyucu) ruhlara ve ayrıca kötü ruhlara inanırlar. İslâm dinine büyük bir sadakatle geçerken ondaki melek, şeytan, cin inancına dair esaslarda yakınlık görmeleri, onları daha kolay anlamalarına yardımcı olmuştur. Allah inancı ile Türklerin, yaratan, yönelen Tanrı (Kutsal, Mübarek, Yüce Tanrı) inancı arasında oldukça yakınlık görülmektedir. Bütün bunlar İslâm Dini Şeriatı ile Türk Töresini uzlaştırmada bazı kolaylıklar sağlamıştır. Gündelik yaşayış ve davranış, gündelik eylemleri belirten Türk Töresinin özünü teşkil eden Türk Ahlâkının esasları, İslâm Ahlâkiyle çok kolaylıkla kaynaşmış, hatta destek görmüştür. Töre ile Şeriat (İslâmî esaslar) tamamen uzlaştırılmak istenilmiştir. «Töre şeriatın seyisi» di-

yen Taşkentli Köbayağlı bu duruma bir örnek olmuştur. İslâmîyetin akide ve ibadetleriyle kolayca anlaşmış Türklerden bazıları fikhin muamelelât hakkındaki hükümlerine, alışmakta güçlük çekmişlerdi. Yüzlerce yıldanberi göçebe Kazak - Kırgızlar «itikat ve ibadet meselelerinde tam anlamıyla ehli-sünnetten oldukları halde dünyevi muamelâtta fıkhıtan ziyade «töre»ye uyarlardı. Nikâh, boşanma, miras, alış - veriş, hırsızlık, cinayet, vesaire gibi meselelerin hepsi, «töre»ye göre karara bağlanması için «bey»lerin önüne getirilirdi.» Sonraları tamamen şeriat esas oldu. «Kazaklarda şu atalarsözü de vardır: «Şeriat akan bir bulak - Zan bulakta bitken kurak (Şeriat akan bir pınar - töre onun yanında biten ot - kamışa benzer bir yeşil ot)». Bu atalarsözü şeriatla töreyi barıştırmak için söylenmiş bir formüldür.» Eski Türklerin kanun yasa, şifahi teammüller, gelenekler: örf ve âdetler, dini ve ahlâki kuralları bütününü belirten Töre'nin biz burada (ahlâk Töresi) üzerinde duracağız. Türkler ahlâki esaslarını diğer dinler içinde korumaya devam etmişlerdir. Budda dininde hayvan eti yenilmesi uygun görülmezse de, buddizme uyan bazı Türkler bir müddet sonra toplantılarında ve şölenlerinde av ziyafetleri vermişler ve et yemişlerdir. Keza Budda dininde avcılık ve savaşçılık yasaklandığı halde Türkler buna her zaman uymamışlardır.

İslâm dininin gaza ve cihadı farz tanıtışı, aile hayatına önem verışı, askerliğe değer verilışı, yurtseverlik ve bütün ahlâki ilkeleri, Türklerin, bu dinin hak ve mutlak din olduğuna dair inançlarını yüceltmışti. Bu dine girince kültür ve medeniyet atılımı geliştiği gibi, maneviyat iktisat ve siyasi hayat ve düzen bakımından da büyük bir ilerleme katetmişlerdi. Âdeta Türklük ve İslâmlık, ülkede kaynaşmış birlik ve beraberliği temin etmiş ve bütün haline gelinmesine yol açmıştı. «Âdetler içinde ahlâki değer taşıyan kurallara töre» dendiği hatırlanacak olursa Türk Ahlâki, Türk Töresi içinde en önemli ve güçlü yerini korumuş ve geliştirmiştir. Türk ahlâkının ilkeleri, bir yandan eski Türk töresinden, bir yandan İslâm dininin ahlâki yönünden güçlenecek yücelip gelmiştir.

MARDİN'İN KIZILTEPE YÖRESİNDE DAK VE DÖGMELER

Yazan : Abdülkadir GÜLER



Özellikle Güney - Doğu'da ve daha çok Urfa, Diyarbakır'ın Karacadağ kesimi ve Mardin'in en çok Kızıltepe ilçesinin ova köylerinde bu döğme dediğimiz ilkel olarak yapılan sun'i benlere rastlanır. Halkımız arasında bunlar sadece DAK, DEK veya NEŞH gibi adlarla anılır. Daha çok Urfa ilimizin Harran bölgesi ile Kızıltepe ilçemizin ova kesimi köylerinde genellikle kadınlarda ve ender olarak erkeklerde rastlanır. DAK ve DÖĞME'ler kadınların sun'i olarak değişik şekillerde yapılan silinmez süs makyajıdır. En çok kadınların dudak, alın, burun, gerdan, yanak, göğüs, kol ve bacaklarında değişik tür ve şekillerde yapılır.

Ençok kadınlarda bulunan DAK türleri şunlardır: Artı, çarpı, nokta, üçgen, daire, güneş, ay, yarım ay, tarak, gül, çiçek ve değişik geometrik şekillerden sonra V, Y, O, K, M, N, İ, L, U, S, C, X, Z ve H harflerini andıranları da vardır, yalnız bunlar yapılırken bir veya bir ikisi değil, karışık şekilde yapılmaktadır. Kadınlar arasında bunların kendilerine özgü anlam ve mânâları vardır... Bunların çoğu sevgi, saygı, aşk gibi konuların gizli mânâlarını verir.

Erkeklerde ise ender rastlanılır. En çok şa-

kak ve burun uçlarında birer nokta halinde veya yanaklarda tekli, çiftli birer nokta şeklinde yapılır. Kollarda ise isim, aşkla ilgili şekiller (Yürek gibi), daha çok da silâhla ilgili resimler yapılır. Ok, tabanca, kılıç, kama, bıçak, hayvan şekillerinden ise aslan, kaplan, yılan, ve kurt resimleri tercih edilerek pazulara yapılır.. Adını yazanlar da görülür.. Bu DAK, DEK, veya DÖĞME dediğimiz sun'i benlerin bu yörenin gelenekleri arasında yer alması daha çok Asya ve Afrika ulusları ile temas ve komşuluk nedeninden ileri geldiği bilinmektedir. Arap Kadınlarında ise bu daha aşırı olarak yapılır...

Dak'ların yapılışını bize Kızıltepe ilçesinin bir ova köyü olan DİKKE köyünden Zeynep Kılıç teyze (Tahsili yok, 1928 doğumlu) şöylece anlattı:

DAK şöylece yapılır: Daha çok dünyaya yeni gelen çocuklarda üç - dört aylık iken yapılır. İlâç olarak bir miktar çıra isine doğum yapmış ve çocuğu kız olan bir kadının sütü karıştırılarak asıl malzeme hazırlanır. Daha sonra, yapılacak kız veya erkek çocuğun istenen yeri istenen şekil için bir iğne ile sık sık dürtülerek kanatılır. Bu kanatılan yere yapılan ilâç ekilir. Böylece

ÇİNGENE ŞALVARI

TFA (311), Haziran 1975

Yazan ve Çizen : Malik AKSEL

Çingeneler İstanbul'un sade kenar mahallelerinde değil, her semtte görünürler. Hele yazın mısır tarlalarından eksik olmazlar. Bunlar çok kez kimse yokken kendi helâl malları gibi ne bulurlarsa torbalarına atarlar.

Hepşinin sesi de gramofon plâğı gibi birbirinin eşi! Tin tin öten bir ses : «Levanta çiçeği, kanturun çiçeği, labada, mantar, vanilya çiçeği; iskaralar, maşalar, ateş körükleri, Falcıss...»

Silivrikapı, Arnavut bahçevanlarının mısır yetiştirdikleri bir bölgedir. Alibey köyünden sonra en güzel mısırlar burada yetişir.

Şaban ağa bir çingene karısının tarlayı doluşturduğunu görür. Ama çingene karısı da Şaban ağayı görünce acele ile elindeki mısırı torbasına atacağına şalvarına atar.

Şaban ağa :

— Hu, bire mori yakaladım vallahi seni! senin şalvarın dolu mısır. Bütün tarlayı soymuşsun. Tavukları çalarsın, çocukları çalarsın, tırmık çar-

aradan bir kaç hafta geçtikten sonra istenilen DAK'lar meydana çıkar. İşte bu döğmeler güzel kadınların ebedi makyaj süsleri olur. Bir daha silinmesi imkânsızlaşır.. İnancıya göre DAK'ı olan kadının veya erkeğin daha talihli olacağı, eşi tarafından sevilleceği inancı vardır.. Bunlar döğülerek yapıldığı için Döğme, Dak veya Dek adı verilmiştir.

Dak, çocuğun anasından gizli olarak yapılır. Hatta izin bile alınmaz.

Döğme ve Dak'ların kadına güzellik, erkeğe de cesurluk, yiğitlik verdiği de inanılmaktadır.

Kızıltepe OVA köylerinde kadınlarda görebildiğimiz bazı DAK'ların (döğmelerin) resim ve şekilleri örnek olarak kaba taslak çizilmiştir.

KAYNAK KİŞİLER :

1 — Zeynep Kılıç : 1938 doğumlu, Kızıltepe'nin Dikke köyünden olup halen yaşıyor. Tahsili yoktur.

2 — Sıdika Güler (Yengemdir) : 1942 doğumlu olup Derik ilçesine bağlı Kızıl köyündendir. Tahsili yoktur, halen yaşıyor.

3 — Mehmet Ataman : ilkokul mezunu olup 1937 doğumludur. Kızıltepe ilçesine bağlı Şemokâ köyündendir (Mehmet Ataman'ın verdiği bilgiye göre : Özellikle ova köylerinde yapılan döğme ve dakların şekilleri aşiret simgesi de olabilir).

larsın, kürek, kazma çalarsın. İşte, yakaladım, ne çalmışsan kusturacağım velâkin. Bostanları soydun sovana döndürdün? Neden senin şalvarın bu kadar şişman, kara manda gibi?.

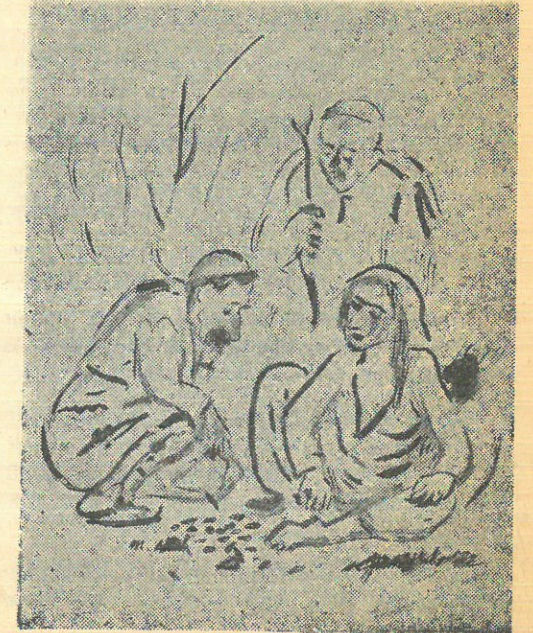
Der, pırasa bıyıklı Şaban ağa. Çingenenin şalvarına el atar, içindeki mısırları görmek ister. Çingene karısı elindeki uzun maşa ile karşı kor. Bir itişme, bir kakışmadır başlar.. Şaban ağa inad etmiş bir kerre, ille şalvarın içindeki çalınmış mısırları göreceek :

— Bana bak kara karı; şalvarındakileri boşaltmazsan, hanı şurdan şuraya gidemezsin, derim sana. Senin harman gibi şalvarından Zeynel'in sipasını çıkarmışlar, yalan mı?

— Sen git, önce kendi şişman karının şalvarını yokla, asıl ona manda sığar. Onu yokla, olmazsa baldızını yokla, eltini yokla. Bunlarla cüm-büşlenmezsen gayrikomşunun tango kızını yokla. Onun şalvarı da yok, uçkuru da. Belkim onda bulursun aradığını : kazmayı, küreği, sıpayı..

— Ben görmüşüm senin nasıl elâlemin mallarını topladığını. Sende bu şalvar varken, çalarsın deveyi hamudu ile. Velâkin kızdırma sen Şabanı. Yırtarım bilâkis şalvarını, çıkartırım mısırları, çapaları, kürekleri..

— İşin mi yok senin pırasa bıyıklı herif.. Burada çapa, kürek, deve yok. Çapa, kürek sonreçliğime buraya sığar mı?



Çingene karısı bakla falına bakarken..

— Ya nereye sığar ?

— Elinin körüne sığar!

Bunun üzerine sen çaldın, ben çalmadım, derken, çingene karısı Şaban ağanın kafasına küt diye uzun mangal maşasını çalar. Ondan sonra da söylenir.

— İşte istedin kafana çaldım maşayı. Belâcığını buldun. Ama sen istedin, ben istemedim. Bana hem hırsız dersin, hem de beni soymak istersin. Şimcik söyle hırsız sen misin ben miyim?

Şaban ağa :

— Demek ki bu maşayı da sen çalmışsın, velakin onu kimden çalın, söyle bakalım.. Tövbe estağfurullah, demek ki maşa da çalarsın sen. Şalvarın onunçün büyük.

— Kızdırma Raziye'yi şimcik bu körüğü de çalarım başına. Zere, senin koca sepet kafan lâf almaz.

— Ateş körüğünü de çalarsın ha. Bana bak kara karı, bana derler Şaban ağa, kafam kızarsa ayırtırırım körük gibi bacaklarını, yoksa keserim po mori bıyıklarımı!

Bu sırada komşusu Bilâl ağa bir omuzunda bir heybe, bir elinde ucu çatalı bir değnek çıka gelir.

— Şaban ağa, be ne ırgalarsın bu kara kargayı be. Yenmez onun eti! Söyle ne yapacaksın onu sen? Sen Arnavuttan doğma, o Çingeneden olma. Boza ile sirke karıştır mı birbirine?

— Söyle be kara kız, nedir bu senin karnın, şişmiş davlombaza dönmüş; yoksa amile misin sen? Ama meraklısın sen sıpalara, küreklere belki ondan.

— Sen de uydur bir mantıfar, bunları ben helal para ile aldım. Çil çil para saydım bunlara.

— Anladım, sen çil çil mangır istersin. Haydi bak bakalım benim falıma. Ama islah söyle.

— At bakalım buraya Bilâl ağa bir mangır da kısmetin açılınsın; bahtın, taliin parlansın. Koca bıyıklı Bilâl ağa..

Çingene karısı koynundan bir çıkın çıkarır. Aldığı para ile birlikte iki eliyle bunları çalkalar, bir yayığıya bırakır; baklalar içinde boncuk, küçük bir ayna, aşık kemiği, kömür de vardır. Çingene karısı fala bakar:

— Sana doğrusunu söyleyeyim. Seversin, sevdiğini bilmezsin. Ama başına bir kuş kona-

caktır senin; devlet kuşu, değil bülbül kuşu! Yüreciğin daralmış, deli gönlün olmuş sevdalı. Susamışsın bir yosmaya. Ama var senin bir düşmanın, yüzüne güler, arkandan söyler. Senin sevdiceğine o da ayran.

— Ulan kara kız, nereden çıkardın bu ayranı, yoksa aş mı eriyorsun?

— Yani ayran demek, senin anlayacağın yoğurttan değil de gönülden olan ayran (Hayran)! O gönül aynasında görülen bir dilberdir. Ama adı değil dilber. Esmer mi desem, beyaz mı desem, dolanır çarkıfelek gibi hasretlisi ardından. Ara yerde bir karaçalı var. Bala bal katmasını istemez. Sevdiceğin de bulaşır ağlamaya, akar göz yaşı deré gibi. Ama bir vakit mi dersin, iki vakit mi dersin, ırak mı yakın mı dersin, kavuşacaksın nazlına. Şimdi at bir mangır Bilâl ağa. Ne verirsen elinle, o gider seninle. Falın çatalıdır, çözeyim onu. Çıkarayım yavuklunu karşına.

— Çok islah demişsin, söyle bana nerede bu kız? Salmatomruk'ta vardır bir yosma. Sen onu bana göster. Anlat bana, onu getir karşıma. Hani senin gönül aynası dediğin aynada onu göster.

Bilâl ağa, Şaban ağa ikisi de eğilmiş baklalara, bir de oradaki kırık küçük aynaya bakarlar. Çingene karısı nasıl Bilâl ağanın sevgilisini aynada gösterecek diye merak içindeler.

Çingene karısı tekrar baklaları çalkalar, onları yayığıya döker.

— Buldum kara kaşlı kara gözlü yavuklunu!

— Değil be o kara kaşlı, kara gözlü; o senin şalvarındaki mısırlar gibi sarıdır, hem de altın sarısı!

— İşte bekliyor seni bu sarı kız, nerede benim o pala bıyıklı Bilâl ağam, diyor. Yalnız olmaz boş elle, tatlı dille, yavuklun mangır istiyor, boynuna takınacak, hem sarı mangır... Beşibir yerde. Yoksa ben Bilâlime nasıl görünürüm bu halle? İşte fal böyle diyor, ben demiyorum, fal diyor. Nazlına bir beşlik gönder. O bunu takınca görürsün koşar sana yalınayak. Onunçün gelmedi karşına utandı. İstersen baksın Şaban ağa da bir yol.

— Öyle ise kara karı, ben sana bir mecdiye vereyim, sen onu o sarı kıza götür, de ki, Bilâl ağa bunu verdi, bununla bir sırma kemer al, sonra parmağına bir altın yüzük, bir de altın tarak! Ondan sonra çıkısın Bilâl ağaya görünsün. Düğün parası da hazır...

— Söyle bakalım be kara karı sizde düğün nasıldır. Bizdeki gibi mi?

— Anlatayım ağa, güveyi gerdeğe girmeden

Düğün Geleneği :

YALVAÇ'TA «GELİN OKŞAMA» ADETI ÜZERİNE

Yazan : A. Türabi TÜRÜNCÜ

Söyle ki :

«O da gelin oluyor»

Yerine :

«O da güvey oluyor»

Gibi ufak değişiklikler mevcuttur.

Yalvaç'taki gelin okşama iki yerde yapılmaktadır.

I — Hamamdaki Okşama : Kız ve oğlan tarafları düğün için her türlü hazırlıkları tamamlamışlar, düğün başlamıştır. Oğlan evi de gelin kinasını, sabunu ve hamam parasını göndermiştir. Düğünün ikinci günü gelinin kız kardeşleri, yakın akrabalar kızları, görümceleri (1) ve komşu genç kızlar, önceden davet üzer.ne toplanırlar. Buna «Kına Hamamı» denir. Kalabalık genç kızlar grubu ortalarına gelini alarak ve ellerinde deflerle okşama türküsünü söyleye söyleye hamamın yolunu tutarlar. Hamamda mumlar yakılıp köşelere dikilmiştir. Büyük kubbenin altında «Göbek Taşı» denilen büyükçe, dairevi mermertaş vardır. Gelin burada genç kızlar tarafından güzelce yıkanır, sonra da diğerleri yıkanılır. Gelin ve kızların başına, ellerine güvey tarafından gelen kına yakılır. Gelinle beraber iki yanında, varsa görümceleri, kız kardeşleri, arkadaşları ellerinde mumlarla bu taşın etrafında üç defa dönerler. Bütün bunlar yapılırken okşama türküsü hep bir ağızdan söylenir, söylenir. Nihayet eve dönlür.

II — Eğlencelerin Bitimindeki Okşama : Düğünün son gecesinde bütün konu - komşu hep beraber düğün evine toplanır, eğlenilir gülünür, oyun oynanır. Mahalli türküler ve oyunlar düğünün en neş'eli saatleridir. Bu eğlencelerin bitimi de gene «Okşama» ile olur. Bütün herkes hazır; ortaya gelini oturturlar, üzerini tamamen örten ince allı bir tül içinde gelinin heyecanı her haliyle bellidir. Başlarlar okşamağa..

Başta gelin olmak üzere bütün kız evi ağılar. Ama bu ağlayış bir üzüntünün sonucu değildir. Güzel kızlarını gelinlik çağa erıştiren, gelin olmağı nasip eden Tanrıya şükredişin kutsiyetinden doğmaktadır.

Okşama metni ise şöyledir :

Yalvaç düğün âdetlerinden bir kısmını teşkil eden «gelin okşama» yı folklorumuz için önemli buldum. Gelin okşama denilen âdet halen, mahallî düğünlerin pek çoğunda yaşamaktadır. Okşama düğünlerimize ayrıca bir güzellik, bir renk katar.

Oğlan evi içinde yakın zamana kadar aynı okşama devam etmiştir. Fakat bizim burada sunacağımız okşama metni «kız evi» için geçerlidir. Memaafih oğlan evinin okşaması bundan pek farklı değildir.

önce çuvala girer, çuval olmazsa gelinin, olmazsa kaynanasının şalvarına girer, böylecene damat gelin odasında durur. Gelin usulca bağı çözer, damadın başı görünür, gelin başlar yalvarmaya :

— Haydi çık benim yavuklum, der. Seni bağı yanık Nailen bekliyor. Çık benim gaytan bıyıklım, çık, ne olursun. Güveyi karşılık verir:

— Çıkمام, der.

— Çık benim yalabuk sevgilim, sana daha neler alacağım, tonteneli yastıklar.. çık benim mayhoş gözlü İbocuğum, ağlatma civanım senin için tutuşan Nailen'i, haydi çık!

— Çıkمام!

— Ne olursun, benim kalem kaşım, bak sana ibrişim kuşak, mor fes de alacağım, benim arslanım.

— Çıkمام!

— Bir şişe rakı alacağım, üstelik te ciğaran da boynuma!

Bu sözü damat iştince çuvaldan çıkar.

— Öyle ise Nailen, girerim hemençecik koynuna, der gelinin koynuna girer.



Bizde erkekler raf elması, erişebilirsen ne âla... Ben saatlarca yalvardım benim hayırsıza; iyi ki sizde bu âdet yok. Sizde, «Kızdır, nazdır, bin altın azdır», derler. Bizde ise bir altın bile değil. Sizde kızlar kıymetli, bizde erkekler...

Bilâl ağadan aldığı parayı uçkuruna bağlar, yel gibi Bilâl ağanın yavuklusunu aramaya, bulmaya koyulur.

1
Kestine gömdüm ocağa (2)
Patladı çıktı bucağa
Gel dedim gelmez kucağa
O da gelin oluyo
Kahr evine varıyoro

2
Odun alır odun alır
Şalı şalvar budun alır
Güveyiler tadin alır.
Ay gelin kınan kut'olsun
Yareninin dili tatl'olsun

3
Tepsiye koyarlar kuzu
Üstüne örterler bezi
Büyük evin küçük kızı
O da gelin oluyo
Kahr evine varıyoro

4
Kavak dibi karıncalı
Yanı çifte görümceli (1)
Her işleri yerinceli (3)
Ay gelin kınan kut'olsun
Yareninin dili tatl'olsun

5
Aldır yüzüğünün kaşı
Yanar hançerinin taşı
.....nın kız kardeşi (4)
O da gelin oluyo
Kahr evine varıyoro

6
Ak güvercin kayar gelir
Yavruların sayar gelir
Senin anan duyar gelir
O da gelin oluyo
Kahr evine varıyoro

7
Dam başında delik testi
Delüğünden yeller esti
Ana baba ümit kesti
Ay gelin kınan kut'olsun
Yareninin dili tatl'olsun

8
Kız atladı gitti eşiği
Elinde kaldı kaşığı
Ay evlerin yakışığı
O da gelin oluyo
Kahr evine varıyoro

9
Kavak kavaktan uzundur
Kavakta biten üzümdür
O anasının iki gözüdür
O da gelin oluyo

Kahr evine varıyoro
10
Dut ağacı buğum buğum
İçerime oldu düğüm
Ayrılık günleri bu gün
Ay gelin kınan kut'olsun
Yareninin dili tatl'olsun

11
Dama çıktım dam ıssız
Para buldum yazısız
Hem anasız hem babasız
O da gelin oluyo
Kahr evine varıyoro

12
Elimi yuduğum pınarlar
Sıva çaldığım duvarlar
Koyup gittiğim yarenler (5)
O da gelin oluyo
Kahr evine varıyoro

13
Baba bostanın bitti mi?
Dalları köken attı mı?
Yakan yerine yattı mı?
O da gelin oluyo
Kahr evine varıyoro

14
Ana hamama vardın mı?
Yunduğum taşı gördün mü?
Ana kıymetim bildin mi?
O da gelin oluyo
Kahr evine varıyoro

15
Anamın bitli yorganı
Uykusu tatlı yorganı
Ellerin cici yorganı
Uykusu acı yorganı
Ay gelin kınan kut'olsun
Yareninin dili tatl'olsun

16
Elimi koydum astara
Elimi kesti ustura
Allahım şirin göstere
Ay gelin kınan kut'olsun
Yareninin dili tatl'olsun

17
Ak güvercin taştta oturur
Kanadını yere batırır
Anasız babasız olanın
Eksiğin eller yetirir
O da gelin oluyo
Kahr evine varıyoro

18
Oğlan evi pek heveste

Kız anası kara yasta
Ay gelin kınan kut'olsun
Yareninin dili tatl'olsun

19
Odun alır kucağına
Gider evin bucağına
El oğlunun kucağına
O da gelin oluyo
Kahr evine varıyoro

20
Karlar yağar direk direk
Kürüyelim kürek kürek
.....de elegerek (4)
Ay gelin kınan kut'olsun
Yareninin dili tatl'olsun

21
Yağmur yağar ember gibi
Yerler sorar sünger gibi
.....de şimdi eller gibi (4)
Ay gelin kınan kut'olsun
Yareninin dili tatl'olsun

22
Kızın dedesi, paşa dedesi (7)
Kızınız size de misafirlik
Bu gün akşamlik yarın
öğlenlik

23
Kızın babası, paşa babası
Kızınız size de misafirlik
Bu gün akşamlik yarın
öğlenlik

24
Kızın anası, kadın anası
Kızınız size de misafirlik
Bu gün akşamlik yarın
öğlenlik

25
Kızın kardeşi, güzel kardeşi
Kızınız size de misafirlik
Bu gün akşamlik yarın
öğlenlik

1) Görümce : Güveyin kız kardeşi.
2) Kestine : Kestane.
3) Yerince : Yerli yerinde, düzenli.
4) Boş olan yere gelinin ismi gelecektir.
5) Yaren : Arkadaş, dost.
6) Bu kısımlar akraba ve arkadaşlarını sayarak devam eder.

Maddi Folklor Araştırmaları :

TÜRKLERDE BAŞ GIYİMLERİ VE SARIK

Yazan : Mehmet Hilmi GÜR

Türkiyemizde halk çoğunluğunun yüzyıllar boyu başına giydiği milli başlıkları sabit bir şekilde muhafaza ettiği söylenemez. Doğa, iklim, dinî tesirler, başka uluslarla temaslar, askerî giyimler, halk kıyafetlerini olduğu gibi baş giyimlerini de etkilemiştir.

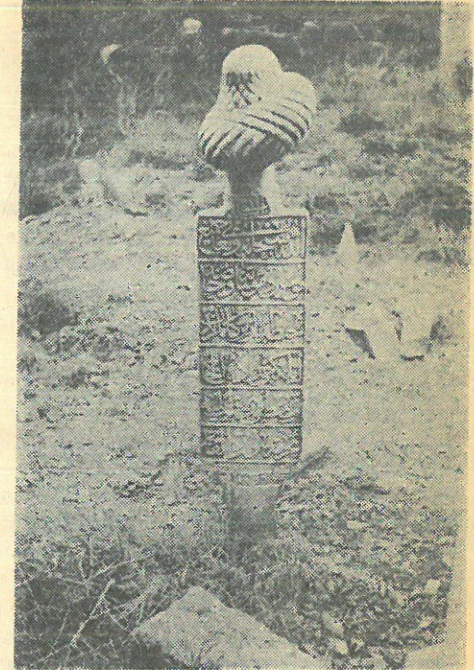
Ancak, başlıkların üzerine sarılan sarıkların varlığı Ortaasya'ya kadar uzanır. Türkler hangi dönemde olursa olsun başlıklarının etrafına daima deriden, örgü ve dokuma kumaşlardan bir sarık sarmıştır.

Sarik sözü de Türkçedir. Sarmak kökünden gelir, Arapça destar anlamındadır.

Başlık etrafına sarılan sarık görev, hizmet, meslek veya paye bölümlerine göre ölçülü ve belirtilmiştir.

Sarik ve benzeri başa sarılan baş giysileri Türk erkeklerinin başını süslediği gibi, Türk kadınlarının da başlıca süsleme aracı olmuştur.

Sarik genellikle sağdan sola doğru sarılır Yedi arşın uzunlukta olanları bulunduğu gibi paye ve göreve göre uzayan, şekillerine kıyasla ad alanları da vardır. Köylü, esnaf ve üst tabaka



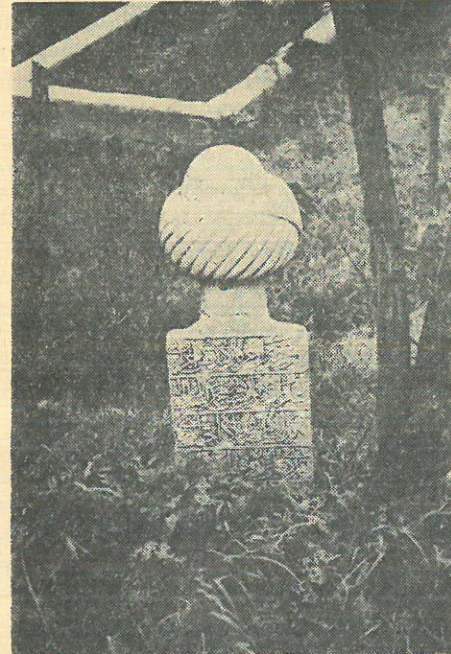
Bir zahirecinin mezar taşı ve kavuğu :

Allahü sübhaneke ve teala cem'i müminin ve muminat ve hasseten hıta bezirganlarından ilikçizade elhac Mustafaya rahmet eyleye, bihürmeti suretül fatiha

da zaman ve şartlara göre sarık sararlardı. Belirtti aracı olmaktan başka anlamları da mevcuttur. Bazı görev sahipleri, görevlerinin gereği her an canlarını fedaya hazır olduklarını anlatmak için kefenlerini başlarında taşıdıklarını sembolize eden yedi arşın sarık sararlardı.

Güney komşumuz ve din kardeşimiz Suriye, Irak, Ürdün, Hicaz, Yemen ve Mısır gibi Arap ülkelerinde halkın başlarına sarık sarmayarak agel giydikleri görülür. Bu da sarığın Türk başlığının gereği olduğunu ve İslamiyetle birlikte dinî serpuşlarda da ön sırada gözününe alındığını gösterir. Müslümanlıktan önceki Türk toplumlarının da başlarına sarık sarmış olmalarına bakarak Türk giysisinin temel unsuru ve süsünün sarık olduğu ortaya çıkmaktadır.

Türk toplumunda kadınların her yaş ve dönemde baş sargılarına bir yazma ve benzeri daha ekleyerek yaşlarını, evliliklerini, edindiği çocuk sayılarını başlıklarıyla belirtmiş ve süslemiş olması bu geleneğe örnek gösterilebilir.



Kavuklu bir esnaf mezar taşı. Taştaki yazı : Muharrem, ahrette giydi kefen ihramını İbretül mevt diler Muhammed Alinin sevabını

Genellikle başa giyilen her türlü deri, post, yün ve pamuktan yapılan terlik, kavuk, külâh, börk, kabalak, serpûş, kellepûş, kalpak, papak ve fes ile benzerleri başlıklarımızı teşkil eder. Sarıklar ve başlıklar, ta Ortaasyadan başlayarak hakanlar, hükümdarlar, padişahlar, vezirler, şeyhülislâmlar, ilmiyeciler, askerler, memurlar, esnaf, sanatkârlar, köylüler, çiftçiler, çobanların bile görevlerini belirtmeye de vesile olmuştur. Baş giysilerinin tamamlayıcısı olarak sarıklar yazmalar, pûşiler yüzyıllar boyunca baş giysilerinin süsü olarak benimsenmiş ve milli başgiyimlerinin müşterek unsuru haline gelmiştir.

Ortaasyadan getirdiğimiz börk, başlık ve külâh etkisini hiç bir zaman yitirmemiştir.

Şimdi Selçuklulardan bu yana Cumhuriyet devrine kadar süregelen dinî İslâm giyimine de ihtişam ve zenginlik kazandıran sarık türleri ve adlarını ele alalım.

Ağabâni : Her türlü baş giysisine sarılan sarı işlemeli sarık.

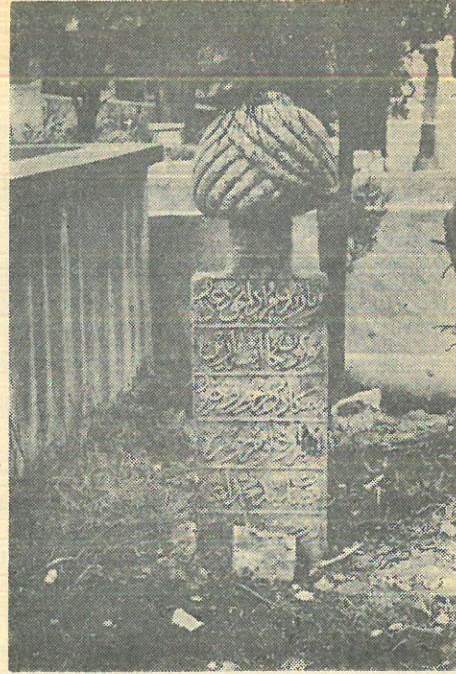
Sarıklı Ahi Tacı : Sekiz dilimli kavuk üzerine sarılır.

Sarıklı Kalafat : Bir nevi başlık.

Burma sarık : Bükülerek ve şekillendirilerek



Kallavi sarıklı Şeyhülislâm soyuna ait mezar taşı : Şeyhülislâm esbak merhum Çelebizade İsmail Asım ef. hafidi Şeyhülislâmî esbak merhum ve mağfurleyh Elhac Esseyit Zeynelâbidin.



Bir kasap esnafının kavuğu ve mazartası yazısı : Bugün bana ise yarın sanadır. Merhum ve mağfur Emiroğlu merhum kasap Mehmet ağa ruhuna fatiha.

sarılır.

Darcığan : Dağınık, forma tabi olmayan sarık.

Sarıklı Edhemi tac : Tarikat müntesiplerinin giydiği 4 dilimli tac.

Sarıklı Elifi tac : Sivri külâhlı tac.

Horesâni : Sarıktan taşkın haccân kavuğunun adı.

Kallavi : Kavuk sarığı.

Kâtibi : Memur sarığı.

Kubbe : Bir çeşit yüksek sarık.

Mukaddem : Sarık ve leventlerin saçaklı pûşisi.

Molla : Hoca adaylarının sardığı sarık.

Şal sarık : Başlık etrafına sarılan şal.

Şal Sarık, Tekne Sarık, Yusufi Sarık.

Bu sarık türleri dışında İslâmîliğin yayılışı ile beraber beliren yetmiş aşkın tarikat şeyhlerinin tarikatleri belirtecek şekilde düzenlediği başlık ve sarık türleri doğmuştur.

Anadolu'ya Selçuklu Türklerinin yerleşmesinden sonra pek çok tarikat doğmuş, bunları halk gibi üst sınıfta benimsemiştir. Osmanlı imparatorluğunun kuruluşunda padişahlar bile bu etkiden kendilerini kurtaramamışlardır.

İmparatorluğun kurucusu olan Sultan Osman, devrinin en Ünlü Ahi şeyhi olan Şeyh Edebalinin kızı ile evlenmiş, Ahi Tarikatının müntesibi olmuştur. Sultan Orhan ve Sultan Murad da Ahi Tarikatı müridi olarak padişahlık etmişlerdir.

Anadoluda gelişen başlıca tarikatlar, Ahilik, Alevilik, Bâhâlik, Bedevilik, Bektaşilik, Edhemilik, Eşrefilik, Kadirilik, Mevlevilik, Rûfâilik, Nakşibendilik, Sübhü'lîktir. Bunların müntesipleri sarıklarının da bu tarikat sarıklarına benzetme yolunda olmuşlardır.

Hiçbir tarikata mensup olmayan ve ayrılık belirtmeyen esnaf, halk ve köylü çoğunluğu ise atalarından gördükleri börk ve keçe külâhları baş giysisi olarak kullanmışlar, üzerlerine de bulabildikleri renkli, alacalı ve beyaz sarık, pûşi, şal, yazma ve benzerlerini sarmışlardır.

1924 de çıkan Şapka Kanunu'nun yasaklamasına rağmen günümüze kadar böyle süregelenmiştir. Bu arada kasket halk tarafından benimsenmiş, bazı yerlerde de keçe külâh yerini keçe şapkaya terketmiştir. Sarıksız olan baş giysilerine gelince külâhlar başta gelir. Adları :

Devirmeli külâh, Dilimli külâh, Efe külâhı, Esnaf külâhı, Kallavi külâh, Kapıcı külâhı,

Koloz (Güney doğuda giyilen bir tür), Mücevveze (Padişah, vezir, merasim külâhı), Mevlevi külâhı, Sel'imi külâh, Seyis külâhı, Üsküf (Beyaz keçe veya kumaştan yeniçeri külâhı), Örf (Şeyhülislâmlarla Kadıaskerlerin kavuğu), Yusufi (Devlet büyüklerinin kavuğu).

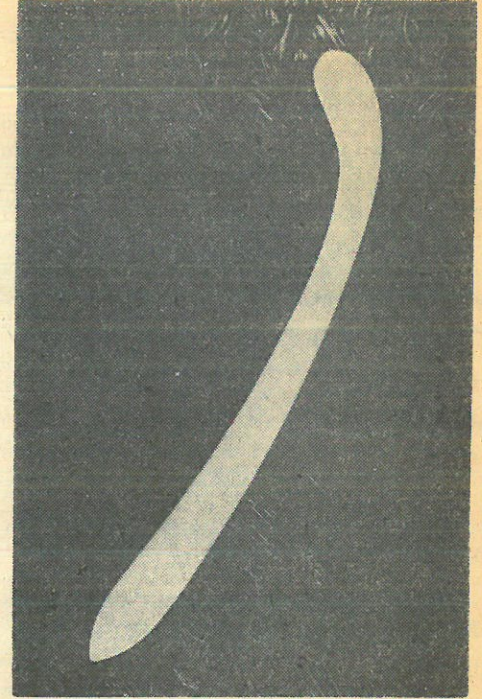
Yüzyıllar boyu Türklerin baş giysisi olan kavuk türleri ve kavukların özel rafları olan kavuklukların sedef kakmaları günümüze kadar antikacı vitrinlerini ve bedestenleri süslemektedir.

Sultan Mahmudun 1828 de fes giyilmesini ferman buyurması ile yüzyıllar boyu resmi baş giysisi olan kavuk ortadan kalkmakla beraber fes millî baş giysisi olamamış, büyük merkezlerden uzakta olan halk toplumu giysilerini sürdürmüştür.

Fes türleri :

Aziziye (Sultan Azizin giydiği renk ve kalıp türü), Daifes (Sarıksız sivil fes), Finofes (İnce, zarif kadın fesi), Sümbül saksısı fes (Saksıya benzeyen kalıplı fes).

Fes giyilmesinin üzerinden ancak yarım asır kadar bir zaman sonra İkinci Abdülhamit subay, polis ve âmirlerinin kalpak giymelerini irade buyurmuş, subaylarımızın bugün yakada olan sınıf belirttileri, kalpakların tepelerinde belirtilmiştir. Birinci Cihan Savaşı Başkumandanı Enver paşa



Adına hilâl denilen bu araç, Eğimli şair Hafız Vahdi Bingöl'ündür. Kavuk üzerine sarılan sarığı düzeltmeye yarar. Araç, fildisi ve boynundan yapılır, altın veya gümüşle de süslenir.

kendi adını taşıyan «Enveriye» baş giysisinin Osmanlı Ordusunda giyilmesini Başkumandan olarak uygun bulmuş, harbin yenilgi ile sonuçlanması enveriyeyi yaşatmamıştır.

İkinci Abdülhamit devrinde giyilen kalpak, Türk İstiklâl Savaşı'nın asker sivil Anadolu halkının sembolik baş giysisi olmuş, en değerli deriden başlayarak yerli kuzu derileri Türk erkeklerinin çoğunluğunun başını süslemiştir.

Ulu Atatürk., Kastamonu seyahatinde 23.8.1925 günü, Kastamonu Hükümet konağı balkonundan halka irad ettiği söylevde, 1828 den evvel olduğu gibi bu tarihten sonra da yüzyıllar boyu Türk Milletinin giydiği belli ve medeni kıyveyle giyilecek belirli bir baş giysisi olmadığını ve şapka giymenin çağdaş giyime uygun olacağını belirtmiştir.

Eski baş giyimlerinden börk, külâh, terlik, kabalak, kalpak, papak, kellepûş, kofik, kefiye, fes ve diğer başlıklar bugün için ancak köy düğünleri ve Halk Dansları gösterilerinde giyilmektedir.

FİKRET DEĞERLİ BELÇİKA'DA

Belçika Kültür ve Gençlik Bakanlığına bağlı ve tüm Belçika Folklor kuruluşlarını bünyesinde toplayan «Fédération Wallone des Groupements de Danses Populaires» isimli Federasyon, her yıl diğer ülkelerin ulusal Kültür ve folk müzik ve danslarını tanımak, o ülkelerle yakınlaşma, dostluk sağlamak amacıyla geniş kapsamlı kurslar düzenlemektedir.

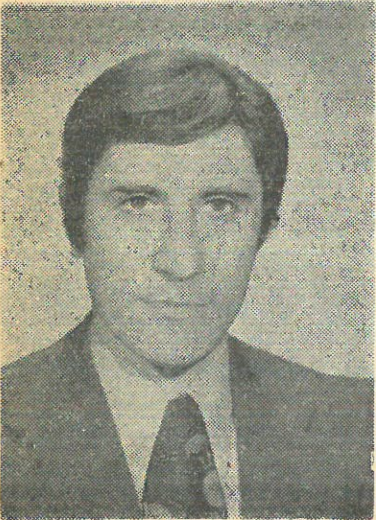
Her yıl değişik iki veya üç ülkeden koreograflar getiriyorlar. Bundan önceki yıllarda Romanya, Yugoslavya, Fransa, Bulgaristan, Amerika, İtalya gibi ülkelerin folk danslarından oluşan kurslar düzenlemişlerdir.

Bu yıl ise programa Türkiye, Polonya ve Yunanistan'ı almışlardır.

Bu kurslar için Belçika Federasyonu tarafından bize yapılan resmi isteği Dışişleri ve Kültür bakanlığımız olumlu karşılıklı başarılı bir halk dansları koreografisi ve öğreticisi olan Fikret Değerli'yi Belçika'ya Türk oyunlarını öğretmek için göndermiştir.

Bundan sonrasını Fikret Değerli'den dinleyelim :

«— 25 Mart 1975 tarihinden başlamak üzere 20 gün süren bu görevi iki bölümde değerlendirmek gerekir.



Fikret Değerli

1 ci BÖLÜM : Bütün Belçikayı ve Lüksemburgu kapsamına alan ve 6 gün süren büyük kurs. Bütün kuruluşlardan seçilerek gönderilen 170 kadar dans elemanının katıldığı bu kurs, üç büyük salonda ve üç gurup halinde yapıldı. Bu kursun yapıldığı şehir ise St. Gerarde'dir.

Buradaki kursiyerler devamını değiştirerek Türk, Polonya ve Yunan kurslarına iştirak etmiş oldular.

Kendilerine Federasyon tarafından ve kursları yönetenlerin de imzasını taşıyan birer sertifika veriliyor.

Bu kurslar sabah saat 9.00 da başlamak üzere her gün yedi saat devam ediyordu.

St. Gerarde şehrinde yapılan bu kursların diğer özelliği de akşamları, daha önce çalıştıkları diğer ülke folk danslarının tekrar edilmesi idi. Bu çalışmalara istiyen katılıyordu.

Bu büyük kurs bittikten sonra Polonyalı ve Yunanlı koreograflar memleketlerine gönderildiler. Fakat beni bırakmadılar.

2 ci BÖLÜM : Bu bölüm yalnız Türk Folk Dansları için düzenlendi. Üç ayrı bölgede kurs yapıldı.

Birincisi Merkez Bölge olan Bruxelles'de, ikincisi Liège şehrinde, üçüncüsü ise Charleroi şehrinde düzenlenen bölgesel kurs idi.

Bu üç Bölge kursunda da kursiyerlere birer sertifika verildi.

Bu kursların hepsinde zengin folklorumuzun, Ülke sathındaki Bölgesel dağılımları ve farkları hakkında genel bilgiler verildi, her bölgeye ait birer örnek gösterilerek öğretildi.»

Belçika Kültür Bakanlığı ve «Fédération Wallonne des Groupements de Danses Populaires» tarafından Dışişleri ve Kültür Bakanlıklarımıza birer mektup yazılarak Türk Koreografi Fikret Değerli'nin başarısı övülmüş ve bu olanağı yaratanlara teşekkür edilmiştir.

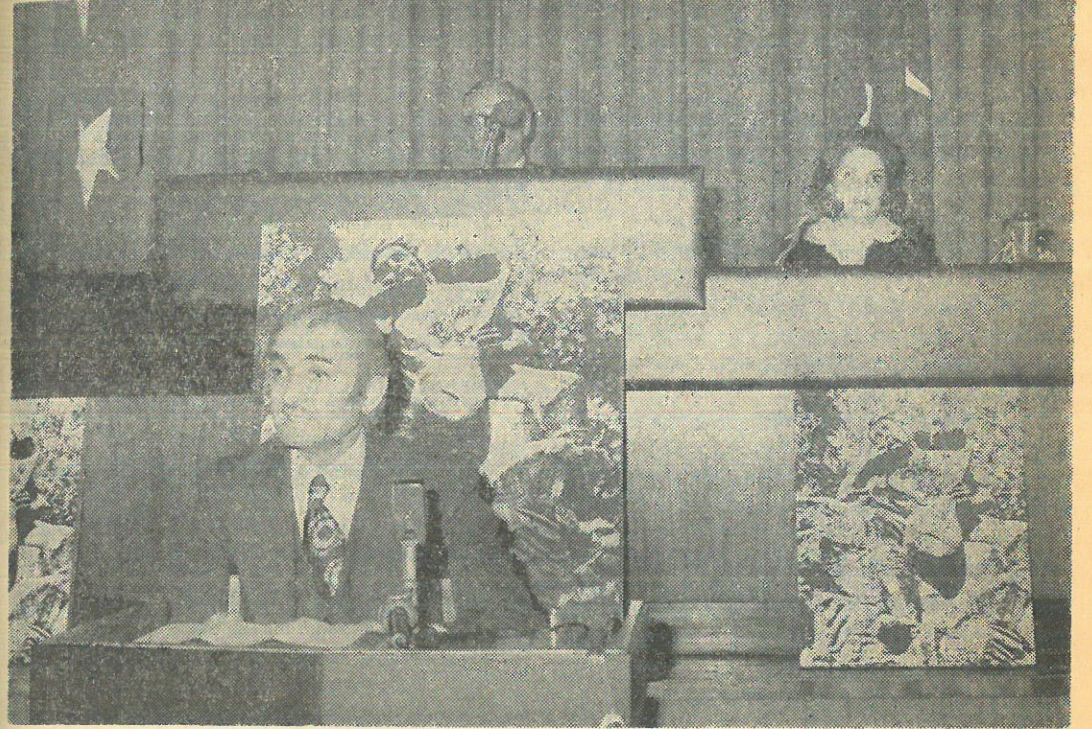
Biz de bu teklife ilgisiz kalmayan Dışişleri ve Kültür Bakanlığı ile Milli Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığını kutlarız. Fikret Değerli'ye de yeni yeni başarılar diler, bizleri mutlu kılan başarılarından dolayı kendisini tebrik ederiz.

T.F.A.

U. KARACAOĞLAN SEMİNERİ VE ŞENLİKLERİ

(18 - 20 Nisan, İstanbul — 25 - 27 Nisan 1975, Ankara)

Yazan : Bora HİNÇER



Seminer'de dergimizin sahibi ve genel yayın müdürü Ihsan Hınçer bildirisini okurken..

Mut Belediyesi'nin öncülüğü ve Ord. Prof. Dr. Sadi İrmak'ın Onur Başkanlığı'nda evvelki ay «Uluslararası Karacaoğlan Semineri ve Şenlikleri» düzenlendi. Onur Komitesinin'de Fuat Bayramoğlu, Bayram Turan Çetin, Rifki Danışman, Vedat Dalokay, Ahmet İsvan, Namık Kemal Şentürk, Sezai Dıblan, Alâattin Özkiper, İlhan Evliyaoğlu, Halil Tunç, Şerif Tüten yer aldı. Hazırlık Komitesi Vecdi Yarman, Feyzi Halıcı, Mehmet Önder, Kemal Baytaş, Ayhan Çerman, Dr. Müjgân Cunbur, İhsan Hınçer, İrfan Ünver Nasrattinoğlu'dan oluşmuştu.

Seminer'in ilk bölümü 18-20 Nisan 1975 günlerinde İstanbul'da İstanbul İl Meclis Salonu'nda saat 10 da açıldı. Seminer dolayısıyla Mut Belediyesi ve Adana Müzesi'nin İl Meclis Salonu Galerisi'nde açmış olduğu sergi ve Meclis binası önündeki Yörük Çadırı büyük ilgi gördü.

Seminer'i, İstanbul Hazırlama Komitesi Baş-

kanı Vecdi Yarman açtı. Seminer Başkanı Prof. Dr. Şahabettin Tekindağ, yardımcıları Vecdi Yarman, Prof. M. Kemal Özergin ve İhsan Hınçer, yazmanlar ise Güner Ceylân, İrfan Ü. Nasrattinoğlu, Nuşin Kavukçuoğlu idi.

Prof. Dr. Şahabettin Tekindağ, ilk sözü Onur Komitesi Başkanı Sadi İrmak'a verdi. İrmak, Karacaoğlan'ı, dilini, yaşadığı çağı ve özelliklerini bir bildiri niteliğindeki konuşmasıyla değerlendirdi. Onur Komitesi Üyesi İstanbul Valisi Namık Kemal Şentürk te bir konuşma yaptı. Bu konuşmayı Mut Belediye Başkanı Yahya İnanıcı'nın konuşması izledi. Yahya İnanıcı bütün dinleyicileri ve bilim adamlarını bu sene 7 - 8 Haziranda Mut'ta yapılacak olan 13. Geleneksel Karacaoğlan Şenlikleri ve Kayısı Bayramı'na konuk olarak çağırıyor. Daha sonra Seminer programına geçildi.

Öğleden önce 1. oturumda şu bildi-

riler sunuldu :

- 1 — Vecdi Yarman, «Karacaoğlan'ın Yaşamı».
- 2 — Prof. Dr. Mehmet Kaplan, «Karacaoğlan'ın, Gurbette ömrüm geçecek/ Bir daracık yerim de yok, şiirinin tahlili».
- 3 — Dr. Müjgân Cunbur, «Karacaoğlan'da doğayla ilgili insan güzelliği».
- 4 — Cahit Öztelli, «Kendi eseriyle kendisi». *Aynı gün öğleden sonra 2. oturumda okunan ve tartışılan bildiri sahipleri ve bildiri adları şunlardır :*

- 1 — Kerim Yund, «Karacaoğlan'da doğa sevgisi».
- 2 — Ümit Yaşar Oğuzcan, «Karacaoğlan'a (şiir)».
- 3 — Ruhi Su, «Karacaoğlan'ın ses dünyası (örnekleriyle)»
- 4 — Muzaffer Akalın, «Karacaoğlan'ın özellikleri».
- 5 — Güner Ceylân, «Karacaoğlan ve kadın».
- 6 — Ahmet Kabaklı, «Karacaoğlan'ın aşk çevresi».

19 nisan 1975 günü saat 10 da 2. gün ve 3. oturumda okunan bildiriler :

- 1 — Prof. Dr. İlhan Başgöz, «Karacaoğlan geleneği».
- 2 — Dr. Muhan Bâli, «Karacaoğlan'ın şiirlerinde tabiat».
- 3 — Prof. Dr. Şahabettin Tekindağ, «Karacaoğlan döneminde toplum».
- 4 — Nuşin Kavukçuoğlu, «Karacaoğlan'ın sazı ve aşkları».
- 5 — Sait Sadi Danişmendgazioğlu, «Karacaoğlan'ca kullanılan Divânî Lûgat-it-Türk'teki sözlerin karşılaştırılması».

Öğleden sonraki 4. oturum saat 14 de başlamış, sırasıyla şu bildiriler okunmuştur :

- 6 — Nejat Birdoğan, «Karacaoğlan'da din ve acılar».
- 7 — Ahmet Yüzendağ, «Karacaoğlan'da ölüm sonrası motifi».
- 8 — Müyesser Tosunbaş, «Karacaoğlan yöresinde etnografya (giyim - kuşam, el sanatları)».
- 9 — Sıtkı Soylu, «Karacaoğlan evlendi mi?».
- 10 — İhsan Hınçer, «Karacaoğlan yayınları ve bibliyografyaları».
- 11 — Panos Özarat, «Karacaoğlan'a sesleniş (Şiir)».

20 nisan 1975 günü saat 10 da 5. oturumda Başkanlığı Vecdi Yarman yaptı. Sırasıyla şu bildiriler okundu :

- 1 — Dr. Orhan Aytuğ Taşyürek, «Karacaoğlan'ın yaşadığı çevrenin geçmişi».
- 2 — Tahir Kutsi Makal, «Karacaoğlan okur yazar mıydı?».
- 3 — Cahit Yüce, «Karacaoğlan'la Nedim'de benzerlikler».
- 4 — Eflâton Cem Güney, «Karacaoğlan'ın şiirleri üzerine».

Öğleden sonra saat 14 de son ve 6. oturum başladı. Oturum Başkanlığım başkan yardımcılarında İhsan Hınçer yaptı. Sırasıyla şu bildiriler okundu :

- 5 — Sadi Yaver Ataman, «Karacaoğlan ve musikisi».
- 6 — Sevgi Babaoğlu, «Karacaoğlan döneminin Mut Yöresi etnografyası».
- 7 — İrfan Ünver Nasrattınoğlu, «Karacaoğlan'ın dili».
- 8 — Cemil Cahit Güzelbey, «Karacaoğlan'ın yaşadığı yerler ve şiirleri».

Karacaoğlan Şenlikleri :

18 ve 19 nisan günleri saat 20 de Harbiye Şehir Tiyatrosu Salonunda yapılan şenliklerde İstanbul Belediyesi Konservatuarı Türk Halk Musikisi Tatbikat Topluluğu Adnan Ataman'ın şefliğinde Karacaoğlan türkülerinden derlenen bir program sunmuştur. Bunu Harbî mahlasını kullanan Adnan Türköz'ün okuduğu çaldığı türküler izlemiştir. Daha sonra da Yeşilyurt Koleji «Adana Yöresi Halk Dansları»nı oynamış, bunu Feke'den gelen Halk Oyunları topluluğunun oyunları, Çukurovalı Mahmut Taşkaya ile Kars'tan gelen Hanak'lı Veli Yayıcı'nın Karacaoğlan türkülleri, Mut Bölgesel Halk Dansları Ekibi'nin oyunları ve Mut'un Çukurbağ Köylülerinin oynadığı seyirlik öy oyunu «Deve Bodlaması» takip etmiştir. Program 19 nisan günü de tekrarlanmıştır.



Seminer ve Şenliklerin 2. bölümü 25 nisan 1975 günü Ankara'da Odalar Birliği Salonu'nda başlamış ve 3 gün sürmüştür.

Seminer'i Müjgân Cunbur, Osman Attilâ, V. Yarman yönetmiş, açış konuşmaları sırasıyla Onur Komitesi Başkanı Ord. Prof. Dr. Sadı İrmak, Kültür Bakanı Rifki Danişman, Hazırlık Komitesi

Başkanı Vecdi Yarman ve Mut Belediye Başkanı Yahya İnanıcı tarafından yapılmıştır.

1. oturumda bildiri sahipleri su sıra ile bildirilerini sundular :

- 1 — Osman Attilâ, «Karacaoğlan ve şiirleri».
 - 2 — Mehmet Önder, «Karacaoğlan'ın güzeli».
 - 3 — Sıtkı Soylu, «Karacaoğlan evlendi mi?».
- Seminerin öğleden sonraki 2. oturumunda da aşağıdaki bildiriler sunuldu :*
- 4 — Cahit Öztelli, «Karacaoğlan Baraklar arasında».
 - 5 — Feyzi Halıcı, «Karacaoğlan'ın sevgi, yaş ve ölüm konusu».
 - 6 — Prof. Dr. Şükrü Elçin, «Halk Edebiyatımızda kaynaklar meselesi ve 16. asır ozanı Karacaoğlan».
 - 7 — Dr. Muhan Bâli, «Karacaoğlan şiirlerinde tabiat».
 - 8 — Güner Ceylân, «Karacaoğlan ve kadın».
 - 9 — Nejat Birdoğan, «Karacaoğlan'da din ve mensup olduğu toplum yapısı».

Seminer'in ikinci günü olan 26 nisan'da 3. oturumda bildiri sunanlarla bildirilerinin adları şunlardır :

- 1 — Ahmet Yüzendağ, «Karacaoğlan'da Tanrı sevgisi ve ölüm motifi».
- 2 — İhsan Hınçer, «Karacaoğlan Yayınları ve Bibliyografyaları».

3 — Vecdi Yarman, «Karacaoğlan'ın etkilediği ve etkilediği ozanlar».

4 — Eflâton Cem Güney, «Karacaoğlan hakkında bazı notlar».

Saat 14 den sonra 4. oturum açıldı. Aşağıdaki bildiriler sunuldu :

- 1 — Nuşin Kavukçuoğlu, «Karacaoğlan'ın sazı ve aşkları».
- 2 — Dr. Orhan Aytuğ Taşyürek, «Karacaoğlan'ı yaşadığı çevrenin tarihçesi».
- 3 — Tahir Kutsi Makal, «Karacaoğlan Okur yazar mıydı?»
- 4 — Hüsnü Yurdusev, «Karacaoğlan'ın çeşitli yönleri».
- 5 — Prof. Dr. İlhan Başgöz, «Karacaoğlan geleneği».
- 6 — Dr. Saim Sakaoğlu, «Karacaoğlan'ın folklor dünyası».

Seminer'in sona erdiği 27 nisan 1975 günü sabahleyin saat 10 da 5. oturum da okunan bildiriler :

- 1 — Müyesser Tosunbaş, «Güney Türkmenlerinde giysi, süs ve kadın».
- 2 — Cemil Cahit Güzelbey, «Karacaoğlan'ın yaşadığı yerler ve şiirleri».
- 3 — Sevgi Babaoğlu, «Mut Yöresinin el sanatları».
- 4 — Müjgân Cunbur, «Karacaoğlan'ın yiğitlemeleri».
- 5 — Prof. Talat Halman, «Karacaoğlan'ın



Karacaoğlan Şenlikleri'nde Karacaoğlan'a ait türkülleri okuyan İst. Belediyesi Konservatuarı Korusu

ANASIZ KUZU

Yazan : Eflâton Cem GÜNEY

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde konaklardan birinde, bir düğün varmış... Herkes mühtür mumuyla çağırılacak değil ya, konak bu. Açık kapı çok, girme diyen yok. Gününü gün etmek isteyenler dolup dolup boşalıyormuş.

Kambarsız düğün olur mu, bir üvey ana da «Has kızım elmas kızım» dediği çil, çopur kızını giydirip kuşatmış; kaşlarına kalem, gözlerine sürme çekip «ver elini düğün evi» demiş ama, kapıdan çıkarken de üvey kızına:

— «Kız öksüz dana; ben kızımı düğüne götürüyorum. Sen de kapıya, bacaya göz, kulak ol; bir iğneme ziyan olursa, iğneli yayıkta bil kendini» diye bir gözdağı vermeyi de unutmamış. Yetimin bağı yufka olur. O acı sözlü karının söyledikleri kurşun gibi işlemiş yüreğine... Kendini tutamazsa ne yapsın. Kuzucuğunun boynuna sarılarak, bir söyleyip iki dökmeğe başlamış:

— «Ah kuzucuğum; anasız kuzuyu kim yeder, kim güder; kim alır da düğüne gider; hele bir de üvey ana eline düştü mü, vay geldi başına.»

O, böyle ah ü vah ederken bir de bakmış ki, ne baksın, kapının önünde bir araba, arabanın içinde dürürlü bir boğça, boğçanın arasında da, tellisinden pullusuna kadar düğünlük diye ne ararsan var... Kızcağız baktıkça bakmış, ne ol-

«Elif» ve «Vargit Ölüm» şiirlerinin İngilizce çevirisi».

6 — Şenol Çukurova, «Karacaoğlan'ın halkla bütünleşmesi».

7 — İrfan Ünver Nasrattınoğlu, «Karacaoğlan'ın dili».

25 ve 26 nisan günleri geceleri de saat 20 de Devlet Konservatuvarı Salonu'ndaki Hamoy kuruluşunun halk türkülerini, Mut Çukurbağ köyünün Deve Bodlaması seyirlik oyunu yer aldı. Ozanlar Karacaoğlan'ın türkülerini dile ve tele getirdiler. Karacaoğlan'ın şiirleri okundu. Seminer programları gibi şenlikler de başarılı bir şekilde sona erdi.

Seminer dolayısıyla Millî Kütüphane Genel Müdürlüğü tarafından Karacaoğlan'la ilgili kitaplar ve dergiler sergisi açıldı. Adana Müzesi ve Mut Belediyesi'nin yöre ile ilgili halk el sanatları sergisi ve yöruk çadırı büyük ilgi topladı. Öztelli'nin el yazması ve Cönklerden oluşan eserleri de ilgi ile izlendi.

duğunu anlayamamış.

Bunun üstüne kuzucuk dile gelipte:

— «Haydi benim öksüzüm, yetim kuşun yuvasını Allah yapar: giyin, kuşanda git gayri; düğün evinin gözü de bir güzel görsün, senin de gözün, gönlün açılıns biraz.»

Kızcağız da özenmiş, bezenmiş; giyiniş düzenmiş, Sultanlar gibi olmuş.

O böyle teliyle, pulluyla; yeşiliyle, alıyla kapıdan girmez mi, düğün evinin ağız, dili tutulmuş; «Acep hangi bağın gülü; hangi bahçenin sümbülü?» der gibi, birbirlerinin yüzüne bakmışlar, ama, yer yüzünde görülüş mü böylesi? Gayri çalmış sazlar coşkun coşkun, söylemiş kızlar nazlı nazlı. Düğün evi düğün etmiş; öksüz kız da gününü gün etmiş...

Bir köşede üvey anasıyla, üvey bacısının yan yan kapıya baktıklarını görünce, «Vakit saatir,» deyip kalkmış, tıpkı gelirken karşılandığı gibi, yedi yerden eteklenerek uğurlanmış. Eia güne görülmeden eve dönmüş, üstünü başını değiştirip yine o kırk yerinden kırk yaması dökülen çulun çuvalın içine girmiş; derken ötekiler de çıkıp gelmişler.

Hani kızcağızı adam yerine koyduğundan değil ya, hasedinden çatlasın diye, düğün evini anlatmayla başlamış analığı:

— «Hepsi ne ise, ne ya, hele öyle bir güzel geldi, öyle bir güzel geldi ki düğüne, doğrusu analar doğuramaz onun gibisini... Kimbilir hangi peri padişahının kızıydı; görenlerin ömrü, günü arttı ya, ille benim yüreğim bir kat daha yağ bağladı. Neye mi dedin? Bu misli menendi görmedik güzel bunca kök zadeleri, ot zadeleri bırakır da, gele gele gelip benim yanıma oturdu; has kızımı, elmas kızımı da öyle sevip okşadı, öyle sevip okşadı ki...» diye birin yanına bin katarak atıp eğirdikçe, öksüz kız da gülmek için dilini dudaklarını ısırıp duruyormuş.

Neyse, varsın o yalan üstüne yalan dizip koşa dursun, bilenler biliyor ya öksüz kız onlara karşı ne he demiş, ne yok demiş ve gene gidip kuzucuğunun boynuna sarılmış. Üvey ana ile kızı, için için eriyip giderken öksüz kız günün birinde evlenip muradına ermiş...

Gökten üç elma daha düştü. Kimin ne muradı varsa; onun başına...

TÜRKİYE'DE YAĞMUR VE DOLU DİNDİRME UYGULAMASI

Yazan : Nail TAN

Millî Folklor Araştırma Dairesi Bşk.

Bir tarım ve hayvancılık ülkesi olan yurdumuzda kuraklık istenmediği gibi yağmur ve dolunun aşırısı da istenmez. Özellikle doluyu çiftçiler hiç sevmez. Çok zarar verir çünkü. Halkımız kuraklığa karşı son çare olarak yağmur duasını seçmiştir. Yağmur duası üzerine çok iyi derleme ve araştırmalar yayınlanmıştır 1. Bu yazımızda, yağmur duasının tersi uygulamalardan söz edeceğiz.

Yağmur dindirme uygulamaları :

— Fazia yağmur, bir yağmur duasından sonra yağmaya başlamışsa derhal yağmur yağması için yapılan uygulamaların tersi yapılır. Örneğin; yağmur yağması için su kıyısına konan içi okunmuş taşlarla dolu torba sudan çekilir, su kıyısına bağlanan at kafatası geri alınır (Sivas 2). Bu uygulama genel kuraldır. Şayet fazla yağmur ve dolu, yağmur duasına bağlı olmaksızın yağıyorsa o zaman aşağıdaki uygulamalara baş vurulduğu görülür.

— Ateşe kına atılır (Genel 3, Sivas 2-4, Hendek 5).

— Sacayağı bulunmazsa dışarı bir demir parçası atılır (Sivas 4).

— Dışarıya tandır demiri veya sacayağı konur, üstüne tuz dökülerek ezan okunur (Tortum 6).

— 41 kel adam birer birer sayılarak bir ip 41 defa düğümleli kible duvarına asılır (Trabzon 7).

— Çocuklar evlerden çalı süpürge çalarlar.

Bunların köyün kenarında yakılması sonucu havanın açılacağına inanılır (Artvin - Kars 8).

— Delik taş asılırsa yağmur yağmaz (Sındırgı 9).

— Ananın ilk kızının eteğini bağlarlar (Hendek 5).

— Gökyüzüne taş atılır (Sivas 2).

— Yağmur dindirme duasına çıkılır (Sivas 2).

Dolu dindirme uygulamaları :

Dolu dindirme uygulamalarının bir kısmı, aynı zamanda yağmur dindirme uygulamasıdır. Örneğin şu uygulamalar :

— Bahçeye ters sacayağı konur (Kastamonu 10, Hendek 5, Reşadiye 11).

— Dışarıya tandır demiri ya da sacayağı konur, üstüne tuz dökülerek ezan okunur (Tortum 6).

— Ananın ilk kızının eteğini bağlarlar (Hendek 5).

Yağmur dindirme uygulamalarına benzemeyen uygulamalar ise şunlardır:

— Evin ilk çocuğu dolu tanesi yerse dolu kesilir (Genel 12, Zara 13).

— İlk tanelerden birini, bir kadın yerse artık dolu yağmaz (Tortum 6).

— Anasının ilki olan bir çocuk, «Ben ananın ilkiyim, dağlarda gezen tilkiyim» diyerek eline aldığı doluyu yediye bölüp havaya atar (Sivas 2).

— Üç defa «Annemin ilkisin, dağların tilkisin» deyip, yağın doludan elimize alıp üç defa

Yıllık aboneli : 36

altı aylık aboneli : 18

liradır.

Yurt dışı senelik abone :

\$ 5, £ 2, DM 12

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Basılmayan yazılar

istenince geri gönderilir

Dizgi ve baskı :

YÖRÜK MATBAASI

İstanbul

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Akrasay — İstanbul, Tel. : 22 49 74

TÜRK HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Derlemeler :

ISPARTA SENİRKENT YÖRESİ BİLMECELERİ

Derleyen : Gül DURMUŞOĞLU

Anası yayvan karı,
Oğlu zirzop deli,
Kızı dünya güzeli.

Amca, Koruk, Üzüm.

Kırk delikli,
Şeytan kılıklı.

Çarık.

Kıllı ağzını açtı,
Çıplak içine kaçtı.

Yün çorap.

Ham ham kapağı
Hem göt kapağı
Hem ekmek katığı
Hem kurt yatağı.

Koyun'un kuyruğu:

Dam ardında
Yağlı kayış.

Yılan

Dam ardında teke durur,
Buynuzları dike durur.

Puştuvan (1)

Fili fili filmeli,
Uçları düğmeli.

bıçakla kesersek dolu durur (Gülner 14).

— Ananın ilk çocuğu çıplak göğsüne dolu koyar (Ürgüp 15, Kırşehir 16).

— Bir kaşık dolu ateşte eritilir (Zara 13).

— Yere bıçak saplanır (Hendek 5).

— Balta ağzı yukarı gelecek şekilde dışarı bırakılır (Sivas 14).

— Demirden yapılmış maşa mangalın altına konur (Kırşehir 16).

— Miras malı bir bakır kap yere atılır (Tortum 6).

— Bâkire kızların iç çamaşırlarının serildiği tarla ya da bahçeye dolu yağmayacağına inanılır (Kastamonu 10).

1. Prof. Dr. Orhan Acıpayamı : Türkiye'de yağmur duası I, **DTCF Der. C. 22, S. 1-2 1964, ss. 1-40.**

Türkiye'de yağmur duası II, **DTCF Der., C. 22, S. 3-4, 1964, ss. 221-250.**

2. Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek : **Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtil İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki**, A. Ü. Bsm., Ank. 1966, s. 103.

3. Recep Aktaş : **İslâm Dininin Yasak Ettiği Bâtil İnançlar**, Gürpınar Bsm., Adana 1965, s. 42.

4. Bülent Bâkiler : Sivas'ta bâtil inançlar, **SİVAS FOLKLORU, S. 15, Nisan 1974, s. 11.**

Ya bunu bilmeli,
Ya da sabahacak ölmeli.

Tahın Ağacı.

Çiğdem çiğdem çit (2) bitmiş
Dedemin biciği tek bitmiş
Anasını sattımın tarlasında
Cicili bicili ot bitmiş.

Halı.

Küçücük kuyu
İçinde suyu
Suyun içinde yılan
Yılanın ağzında mercan.

Gaz lâmbası.

Bir acayıp nesne gördüm.
Bir karışık boyu var.
Hem inekten, hem öküzden, hem balıktan
soyu var.

Öyle bir pis huyu vardır ki,
Kendi kendini yer tüketir, biter.

Mum.

1) **Toprak damlı evlerde, toprağın üzerinde durduğu büyük kalın oklar (ağaç kütükleri)**
2) **Çit : Çift.**

5. Hendek'te Mürüvvet, Kahvecioğlu'dan derlenmiştir.

6. Mehmet Kardeş : **Tortum'da Halk İnanmaları, Âdetler ve Taşlamalar**, Ekin Bsm., İst. 1961, ss. 54-55.

7. Şevket : Trabzon'da halk âdet ve itikatları, **HBH, Yıl 1, S. 8, Haziran 1930, s. 131.**

8. H. Cemal Karataş : Artvin ve Kars'ta bazı inanç ve âdetler, **TFA, C. 11, S. 228, Temmuz 1968, s. 5010.**

9. Gündüz Artan : Sındırgı'da çeşitli inançlar, **TFA, C. 11, S. 225, Nisan 1968, s. 4712.**

10. Kastamonulu İhsan Ozanoğlu'dan derlenmiştir.

11. Osman Bolulu : Reşadiye'de inançlar, **TFA, C. 4, S. 88, Kasım 1956, s. 1397.**

12. Naci Çavdar - Veli Sarıoğlu: Bâtil itikatlar - İnanmalar, **FOLKLOR, Yıl 2, S. 16 - 17 - 18, Ağustos - Eylül - Ekim 1970, s. 83.**

13. İsmail Hakkı Acar : Zara Halk Meteorolojisi, **SİVAS FOLKLORU, S. 23, Aralık 1974, s. 3**

14. Gündüz Artan : Gülner'da bazı inançlar, **TFA, C. 7, S. 161, Aralık 1962, ss. 2921 - 2922.**

15. Mahir Özsağdıç : Ürgüp'te yağmur duası : **TFA, C. 9, S. 193, Ağustos 1965, s. 3816.**

16. Veysel Arseven : Toplumsal folklor üzerine Kırşehir'de inanmalar, **TFA, C. 4, S. 79, Şubat 1956, s. 1258.**

Araştırmalar :

KÖYLERİMİZDE HİSİMLİK - AKRABALIK

Yazan : Gürsel ARSLANOĞLU

1 — Yukarıya doğru (kan/asıl) hisimlik/akrabalık :

a — Baba tarafından akrabalar :

1) Baba.
2) Babanın babası (Büyük Baba - Dede).
3) Babanın babasının akrabaları.
4) Babanın anası (Büyük Ana - Baba ana - Babaane).

a) Babanın anasının akrabaları.
4) Babanın kız kardeşleri (Hala - Bibi) :
a) Babanın kız kardeşlerinin kocası (Enişte).

b) Babanın kız kardeşlerinin erkek ve kız çocukları (Hala çocukları) :

aa — Erkekler (Hala oğulları).

bb — Kızlar (Hala kızları).

4) Babanın erkek kardeşleri (Amca - Emmi).

a) Babanın erkek kardeşlerinin karıları (Yenge).

b) Babanın erkek kardeşlerinin erkek ve kız çocukları :

aa — Erkekler (Amca - Emmi çocukları).

bb — Kızlar (Amca - Emmi kızları).

b — Ana tarafından akrabalar :

1) Ana.
2) Ananın babası (Büyük Baba - Dede).
3) Ananın babasının akrabaları.
4) Ananın anası (Büyük Ana - Ana ana - Nene).

a) Ananın anasının akrabaları.

4) Ananın kız kardeşleri :

a) Ananın kız kardeşi (Teyze).

b) Ananın kız kardeşinin kız ve erkek çocukları (Teyze çocukları) :

aa — Erkekler (Teyze oğlu).

b — Kızlar (Teyze kızı).

5) Ananın erkek kardeşleri (Dayı) :

a) Ananın erkek kardeşinin karısı (Yenge).
b) Ananın erkek kardeşinin erkek ve kız çocukları (Dayı çocukları) :

aa — Erkekler (Dayı oğulları).

bb — Kızlar (Dayı kızları).

2 — Aşağıya doğru (kan/asıl) hisimlik/akrabalık :

d — Erkek kardeş tarafından akrabalar :

1) Kardeşi.
2) Ağabeyinin veya kardeşinin karısı (Yenge).

3) Kardeşi veya ağabeyinin erkek ve kız çocukları (yeğenler)

a — Erkekler (Yeğen).

b — Kızlar (Yeğen).

b — Kız kardeş tarafından akrabalar :

1) Kız kardeşi.

2) Ablası veya kız kardeşinin kocası (Enişte).

3) Ablası veya kardeşinin çocuklarının çocukları (Yeğen çocukları - Torunlar).

4) Ablasının veya kız kardeşinin erkek ve kız çocukları (Yeğenler).

c — Üvey kardeş hisimliği öz kardeşte olduğu gibidir.

1) Bababir erkek ve kız kardeşler.

2) Anabir erkek ve kız kardeşler.

3 — Evlenmeyle ortaya çıkan hisimlik :

a — Koca tarafından hisimlik/akrabalık :

1) Kocanın babası (Kaynata - Kayın peder - Kayın Baba).

aa — Karının babasının babası ve anası, erkek ve kız kardeşleri, bunların erkek ve kız çocukları :

Erkekler (Kayınlar). Kızlar (Görümceler).

İki erkek kardeşin eşleri (Etiler)

2) Kocanın anası (Kaynana - Kayın valide) :

aa — Kocanın babası, babanın babası ve anası, erkek ve kız çocukları, bunların erkek ve kız çocukları :

Erkekler (Kayınlar). Kızlar (Görümceler).

3) Kocanın kardeşleri :

aa — Erkek kardeşleri (Kayınlar).

bb — Kız kardeşleri (Görümceler).

b — Karı tarafından akrabalık/hisimlik :

1) Karının babası (Kaynata - Kayın Peder - Kayın Baba).

aa — Karının babasının babası ve anası, erkek ve kız kardeşleri, bunların erkek ve kız çocukları ve torunları.

Erkekler (Kayınlar). Kızlar (Görümceler).

2) Karının anası (Kaynana - Kayın Valide).

aa — Karının babasının babası ve anası, erkek ve kız kardeşleri, bunların erkek ve kız çocukları, torunları :

Erkekler (Kayınlar veya kayın biraderler).

Kızlar (Baldızlar).

3) Karının kardeşleri :

aa — Erkekler (Kayınlar).

bb — Kızlar (Baldızlar).

KIBRISLI DESTANLAR OZANI : AYNALI

Yazan : İlder VEZİROĞLU

Halkımızın «AYNALI» olarak tanıdığı Kıbrıslı destanlar ozanı yaşam öyküsünü şöyle anlatmıştır :

«Kıbrıs'a İngiliz geldiğinde üç dört yaşında idim. Magosa'nın Turunçlu köyünde doğdum. İki defa evlendim. İlk karımın adı Nazire idi ve ondan bir çocuğum oldu. Ben Bafta polis idim. Nazire, daha sonraki yıllarda öldü. İkinci karım Melek'tir. İkisi oğlen ikisi kız olmak üzere dört çocuğum daha oldu.

Babam Kıbrıslıdır. Kendisine İncirli'li Hüseyin derlerdi. Tabaklık yapardı. Ben de tabaklık yaptım. Babam bir ara Şam'a gitti ve orada altı yıl tahsildarlık yaptı. Bu müddet esnasında ben de yanında idim, Arap okullarında okudum.»

Destan yazmaya yirmi beş yaşlarında başladığını (tahminen 1905 yılında) söyleyen bu halk ozanımızı üç dört yıl önce kaybetmiş bulunuyoruz. Ozanın başlıca yapıtları HASAN BULLİLER - HALİT ARAP - ADEM İLE HAVVA - AÇ GOZLÜ ve POLİS destanlarıdır.

Bu destanlardan HALİT ARAP destanı o zamanki eski yazıyla beşyüz tane basılıp satılmış. Devrin Komiseri'nin de o destanı çok beğenmiş olduğu söylenir. AÇ GOZLÜ destanı ise Ramazan yemekleri üzerinedir.

Aynalı, geçmişteki anılarını anlatırken, gençlerin aşkını yansıttığı aşağıdaki dizeleri hiçbir zaman unutamayacağını söylüyordu.

4 — Çocuk, Yeğen ve Torun akrabalığı/hısımlığı :

- a — Erkek ve kız çocuklarla hısımlık.
- b — Erkek ve kız çocukların çocuklarıyla hısımlık (Torunlarla hısımlık).

5 — Süt analarıyla hısımlık.

6 — Süt kardeşleriyle hısımlık.

7 — Övey ana ve babalarla hısımlık.

8 — Kirve (Kirva) lerle ve ailesi efradıyla hısımlık :

- a — Kirve ile.
- b — Kirvenin karısıyla.
- c — Kirvenin oğul ve kızlarıyla.

9 — Yenge :

- a — Gelin yengesi.
- b — Oğlan (Damat) yengesi.

10 — Ebe.



Kıbrıslı Destanlar ozanı : Aynalı..

«Seni sevdim seveli çıkmadım beş haneden Hakteâla emredince neler çıkar aneden Seni bana kısmet etmiş arşı kürsü yaratan Küsme dilber barışalım etsin cümle isiyen». Tarih olmuş, Türk kahramanlarını hayatı boyunca izlemiştir. Onların kahramanlıklarına yabizbat şahit olmuş, yada eski devirlerden zamanımıza kadar getirmiş bir kişidir.

Aynalı hayatında en fazla heyecan duyduğu bir anısını da şöyle nakletmiştir :

«Kıbrıs'ta Osmanlı valisi Küçük Mehmet Paşa zamanıydı. Rumlar yine rahat durmuyordu. Rumlar Mehmet Paşayı öldürmek istiyorlardı. Bunun için de Cuma namazını kıldığı şimdiki Selimiye camiine bomba koydular. Bunu yine bir Rum gelip paşaya haber verdi. Paşa da bu işin başı olan üç papazın idam edilip, teşhir edilmesini emretti. Ben bu idamda bulundum».

Aşağıda ozanın HASAN BULLİLER destanından aktarılmış bir parçayı okuyacaksınız.. Hasan Bulliler o devrin ünlü eşkiyalarından biriydi.. Bu destanda Hasan Bulliler'in polislerle mücadelesini izleyeceksiniz. Aynalı önce kaymakamla zap-

TÜRKİYE LİSELERARASI HALK OYUNLARI YARIŞMASI

Yazan : Çora HİNÇER



Türkiye Liselerarası Halk Dansları Yarışması'nda Horon Bölgesi Birincisi Akçaabat Lisesi Ekibi

Milliyet Gazetesi'nin düzenlediği geleneksel 5. Türkiye Halk Oyunları Yarışması'nın elemeleri tiyelerin Bulliler'i takip etmeye nasıl çıktıklarını anlatır :

«Silâhı kuşandı bindi at'a
Düştü yollara çalım sata sata
Dört zabtiyesi vardı beraber
Görüncek bunları hemen kaçaklar
O cihete eyledi azmi sefer
Birer birer kaldırdılar nişana
Kıymak isterlerdi tatlı cana
Kaymakam der şurada kalalım
Ben arş deyince birden salalım
Bir kumanda ile nişan alalım
Bitirelim işlerini bunların.»
Ve nihayet Hasan Bulliler yine kurtarır yakayı. Aynalı destanında olayı anlatmaya devam eder :

«Muharebe gittikçe buldu şiddet
Her iki tarafta da arttı hiddet
.....
Akıbet kaçaklar kurtardı canı
Zaptiyelerin kalmadı dermanı»

9 Mart'ta İzmir'de, 11 ve 12 Mart'ta Adana'da, 16 ve 17 Mart'ta Ankara'da, 4, 5 ve 6 Nisan'da da İstanbul'da yapıldı. İzmir'deki elemelere Ege Bölgesi, Adana seçmelerine Güney Doğu Bölgesi, Ankara'daki seçmelere Doğu, Karadeniz ve İç Anadolu lise ve dengi okullar halk dansları toplulukları katıldı. Trakya, Marmara ve İstanbul Bölgeleri Okulları ile Kars İlköğretmen Lisesi de İstanbul'da yarıştı.

Yarışma elemelerine İzmir'de Atatürk Kapalı Spor Salonu'nda İzmir Lisesi (Edirne Oyunları), Isparta Meslek İlköğretmen Lisesi (Burdur Azizye köyü oyunları), İzmir Cumhuriyet Lisesi (Bitlis Oyunları), Aydın Ticaret Lisesi (Aydın Zeybek Oyunları), Buldan Lisesi (Buldan Kız Oyunları), Karşıyaka Kız Lisesi (Yozgat Kız Oyunları), İzmir Şirinyer Lisesi (Gaziantep Oyunları), Sultanhisar Yasemin Lütfiye Lisesi (Ege Zeybek Oyunları), İzmir Amerikan Kız Lisesi (Üsküp Kız Oyunları), Balıkesir Necati Kız İlköğretmen Lisesi (Balıkesir Kız Oyunları), İzmir Çamlaraltı Kız Lisesi (Gaziantep Oyunları), İzmir

Gazitepe Kız Meslek Lisesi (Yozgat Kız Oyunları), Bigadiç Cumhuriyet Lisesi (Bigadiç Oyunları), İzmir Özel Erdem Lisesi (Ağrı Oyunları), İzmir Özel Türk Lisesi (Burdur Oyunları), İzmir Ticaret Lisesi (Gaziantep Oyunları), Cumaovası Lisesi (Ege Zeybek Oyunları), Özel Fatih Lisesi (Afyon Dinar Oyunları), İzmir Eşrefpaşa Lisesi (Elâzığ Oyunları), Kütahya Lisesi (Kütahya Oyunları).

Adana'da Adana Spor Salonu'nda Adana Motor Teknik Meslek Lisesi (Çukurova oyunları), Diyarbakır Lisesi (Diyarbakır halayları), Hakkâri Lisesi (Hakkâri oyunları), Adana Erkek Lisesi (Çukurova oyunları), Adana Endüstri Meslek Lisesi (Çukurova oyunları), Gaziantep Atatürk Lisesi (Gaziantep oyunları), Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi (Diyarbakır oyunları), Adana Kız İlköğretmen Okulu (Çukurova oyunları), Ergani Lisesi (Diyarbakır oyunları), Diyarbakır Endüstri Meslek Lisesi (Diyarbakır oyunları), Adiyaman Lisesi (Adiyaman halayları), Adana Abdülkadir Paksoy Lisesi (Çukurova oyunları), Siverek Lisesi (Siverek oyunları), Anamur Lisesi (Yörük Kaşık oyunları), Kahramanmaraş Lisesi (Maraş

oyunları), Urfa Kız İlköğretmen Lisesi (Urfa halayları), Ceyhan Lisesi (Çukurova oyunları), Adana Kız Lisesi (Çukurova oyunları), Bitlis Endüstri Meslek Lisesi (Bitlis oyunları), Adiyaman Endüstri Meslek Lisesi (Adiyaman halayları), Adana Özel Güney Lisesi (Çukurova oyunları), Mardin Kız İlköğretmen Lisesi (Mardin oyunları), Seyhan Özel Işık Lisesi (Çukurova oyunları).

Ankara'da Atatürk Kapalı Spor Salonu'nda Beşikdüzü Kız İlköğretmen Lisesi (Karadeniz), Van Kız İlköğretmen Okulu (Van), Van Atatürk Lisesi (Van), Akçaabat L. (Karadeniz), Bolu Mengen Lisesi (Bolu), Otelcilik Turizm ve Meslek Lisesi (Ankara Seymen Zeybekleri), Cebeci Sağlık Koleji (Erzurum), Ankara Keçiören Lisesi (Kafkas), Trabzon Ticaret Lisesi (Karadeniz), Ankara Demetevleri Lisesi (Erzurum), Çorum Lisesi (Çorum), Mustafa Kemal Lisesi (Gaziantep), Artvin Kâzım Karabekir Lisesi (Erzurum), Çorum Ticaret Lisesi (Çorum), Ankara Yenimahalle Endüstri Meslek Lisesi (Gaziantep).

Ankara Kimya Lisesi (Artvin), Tokat Sağlık Okulu (Tokat), Akşehir Lisesi (Akşehir), Eskişehir Atatürk Lisesi (Eskişehir), Eskişehir Ata-



Türkiye Liselerarası Bar ve Halay Bölgesi birinci si Kars İlköğretmen Lisesi Dans Topluluğu

türk Akşam Lisesi (Eskişehir), Akşehir İlköğretmen Okulu (Akşehir), Sincan Lisesi (Gaziantep), Eskişehir Teknik Lisesi (Eskişehir), Tokat Gaziosmanpaşa Lisesi (Tokat), Ankara Ticaret Lisesi (Gaziantep), Ankara Özel Yenisehir Lisesi (Eskişehir - Yörük), Sivas Deneme Lisesi (Sivas), Ankara Gaziosmanpaşa Kız Meslek Lisesi (Gaziantep).

İstanbul Spor ve Sergisi Sarayı'nda da Gemlik Lisesi (Elâzığ), Kırklareli Tic. Lisesi (Trakya), Bilecik Endüstri Mes. Lisesi (Bilecik), Sağmalcılar Lisesi (Artvin), Çanakale Lisesi (Çanakale), Yalova Lisesi (Antep), Silivri Lisesi (Silivri), İstanbul Erkek Lisesi (Van), Avusturya Erkek Lisesi ve Ticaret Okulu (Antep), 50. Yıl Yeşilköy Lisesi (Artvin), Özel ABC Lisesi (Diyarbakır), Davutpaşa Lisesi (Bayburt), Dz. B. Gemi Yapı Teknik ve Meslek Lisesi (Bitlis), Kars Eğitim Enstitüsü ve Öğretmen Lisesi (Kars).

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi (Karadeniz), Malkara Lisesi (Trakya), Tekirdağ Namık Kemal Lisesi (Trakya), Edirne Endüstri Meslek Lisesi (Trakya), Cağaloğlu Kız Meslek Lisesi (Van), İstanbul İlköğretmen Okulu (Artvin), Gölcük Barbaros Hayrettin Lisesi (Van), Kırklareli Atatürk Lisesi (Kırklareli) Site Koleji (Elâzığ), Keşan Lisesi (Keşan), Kartal Lisesi (Erzincan), Kadıköy Kız Lisesi (Diyarbakır), Motor Meslek Lisesi (Erzurum), İzmit Endüstri Meslek Lisesi (Artvin), Özel Kalamış Lisesi (Antep), Fatih Ticaret Meslek Lisesi (Antep), Üsküdar Lisesi (Van).

Özel Marmara Lisesi (Van), Atatürk Erkek Lisesi (Bitlis), Kadıköy Kız Meslek Lisesi (Diyarbakır), Vatan Lisesi (Şimali, Kafkas, Azerbeycan), Şişli Lisesi (Antep), Darüşşafaka Lisesi (Erzurum), Edirne Sağlık Okulu (Edirne), Kasımpaşa Lisesi (Elâzığ), Özel Ata Koleji (Antep), Matbaa Meslek Lisesi (Artvin), Avusturya Kız Lisesi (Sivas Kız), Maçka Lisesi (Van), Çemberlitaş Kız Lisesi (Karadeniz), Tekstil Meslek Lisesi (Antep) İzzet Ünver Lisesi (Artvin).

Yarışma sonucunda İstanbul'da 23 Nisan'da yapılacak Bar ve Halay bölgesi ile 10 Mayıs'ta İzmir'de yapılacak olan Zeybek, Kaşık, Karşılama, Horon ve Kaytarma Bölgesi Oyunlarını oynamak üzere 23 lise topluluğu belli olmuştur.

Bar ve Halay Bölgesi'ne giren 12 lise topluluğu 23 Nisan'da İstanbul'da yarıştı. Bar ve Halay Bölgesi Oyunlarını kazanan ilk beş liseye

plâketleri törenle verildi. Bu liselerin dereceleri şöyledir.

1. Kars Kız İlköğretmen Lisesi,
2. Urfa Kız İlköğretmen Lisesi,
3. Tokat Gazi Osman Paşa Lisesi,
4. Sivas Deneme Lisesi,
5. İstanbul Darüşşafaka Lisesi (Erzurum Oyunları).

10 Mayıs 1975 cumartesi günü de İzmir'de Zeybek, Karşılama, Horon ve Kaşık Oyunları ve Kaytarma bölgelerine giren 11 lise arasındaki yarışma sonuçları alınmıştır. Buna göre 4 oyun türünde ayrı ayrı derecelendirme yapıldı.

Karadeniz Horon Bölgesi 1. liğini Akçaabat Lisesi,

Zeybek Bölgesi 1. liğini İzmir Cumaovası Lisesi, Jüri Özel Plâket Ödülünü Afyon - Dinar Bölgesi zeybekleriyle İzmir Fatih Özel Lisesi,

Trakya Karşılama ve Kalgıma Bölgesi 1. liğini İzmir Amerikan Kız Lisesi,

Kaşıklı Oyunlar Bölgesi 1. liğini Anamur Lisesi,

Kaytarma ve Çiftetelli Oyunları Bölgesi 1. liğini Eskişehir Atatürk Lisesi Halk Dansları Topluluğu kazandı. Plâketleri törenle verildi. Oyunları kalabalık bir izmirli seyirci topluluğu izledi.

İstanbul ve İzmir Finali'nin Jüri üyeleri İhsan Hınçer, Cemil Demirsipahi, Ömer Salor, Ahmet Yamacı, Nejat Birdoğan, Sabahattin Türkoğlu, Fikret Değerli, Üstün Gürtuna, Mazlum Nusret Kılıçkiran, Adli Ayter ve Necdet Günkut'tan kurulmuştur.

Bütün okul, yönetici ve öğreticileri ile yarışmayı düzenleyen Milliyet'i candan kutlarız. Gerçek oyun, gerekse kıyafet bakımından geçmiş yıllara göre büyük aşamalar yapılmış, otantik ve orijinal değerler bu suretle gözler önüne serilmiştir.

DERGİMİZİN ANKARA SATIŞ YERİ

Dergimizin eski ve yeni sayıları Ankara'da Kocabeyoğlu pasajında No. : 64 - 68 Turhan Kitabevinde satılır.

Bize gelen KITAPLAR

- Mahmut Ragıp Gazimihâl : «TÜRK NEFESLİ (ÖTKÜ) ÇALGILARI». Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanı Nail Tan'ın Sunuş'unu merhum Gazimihâl'in «Başlarken» önsözü ile Evliya Çelebi çağında ötkü çalgıları, Folklor'da ötkülüler, Ankara ili köylerinde ötkü çalgıları, Küçük sözlük ve Başlarken bölümleri izlemektedir. Kitap resimlidir. Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları : 12. Devlet Kitapları Yayınevlerinde satılmaktadır. 24 X 16 boyunda, 64 sayfa, 10 lira.
- Nail Tan - Ahmet Yüzenağ - Şahinkaya Dil : «TÜRK ÇOCUKLARINA YANILTMACALAR». Önsözden sonra alfabetik olarak 87 yanılmaca verilmektedir. Esere bir sözlük ve bibliyografya konulmuştur. 19,5 X 14 boyunda, 16 sayfa, 2,5 lira.
- Mazlum Nusret Kılıçkiran : «SÖYLEYİM BAYBURT'UN VASFI HALİNİ». Derleyicinin «Merhaba» başlıklı önsözünden sonra Bayburt'un tarih ve coğrafyası ile folklorunun çeşitli dallarına ait geniş yazı ve materyel yer almaktadır. Giyim kuşamından manilerine, oyunlarından düğün âdetlerine, ozanlarından türkülerine, inançlarından masal ve fıkralarına kadar zengin bir çeşitleme derlenmiştir. Kitabı İzmir «Bayburt Kültür ve Yardımlaşma Derneği» bastırmıştır. 20 X 14 cm. boyunda, 310 sayfa. 30 lira.
- Tahir Kutsi Makal : «TÜRK HALK ŞİİRİ (ANTOLOJİSİ)». Giriş, Halk Ozanlarının ayırımı, Ortak özellikleri, İşlediği konular, Halk şiirinde biçimler ve Antoloji (100 Sazşairinin biyografisi ve şiirlerinden örnekler) bölümleri yer almaktadır. Toker Yayınları: 20. 100 Büyük Edip, 100 Büyük Şair dizisi. 19,5 X 13,5 boyunda, 192 sayfa, 10 lira.
- Şemsi Yastıman Sazevi : «SAZDAN BİLGİLER». Yeni baskı. Notasız cura, bağlama ve divan sazı öğretme metodu. Önsözü Şemsi Yastıman yazmış, bunu «Sazın tarihçesi, bağlama ve çığırı» başlıklı merhum Mahmut Ragıp Gazimihâl'in makalesi izlemekte, onu da Cahit Öztelli, İhsan Hınçer'in yazıları ve Adnan Türköz'ün izahnamesi takip etmektedir Şemsi Yastıman Sazevi, Beşiktaş - İstanbul, adresinden edinilir. 23,5X16,5 boyunda, 56 sayfa, 12,5 TL.
- Dr. Saim Sakaoğlu - Dr. Turgut Günay : «HALK ŞİİRİNDE ATATÜRK». İçindekiler'i, Önsöz, Şiir metinleri, Sözlük ve Ozanların kısa hayat hikâyeleri izlemektedir. Eserde 56 ozanın 80

- şiri yer almıştır. Ayrıca anonim parçalar da eklenmiştir. Atatürk Üniversitesi Yayınları, No. 335, Edebiyat Fak. Yayınları, No. 65, Araştırma Serisi, No. 54. 24 X 17 boyunda, 120 sayfa, 16 lira.
- Yaman Akbayar : «1 YILIN KILAVUZU - 1974». Gün'ler, Hafta'lar, Şenlik'ler, Bayram'lar, Mesir'ler, Fuar'lar. Cilt 1. Yazarın önsözünü, kitabın değeri ve konusu hakkında Sami N. Özerdim ve Abdullah İnanç'ın yazıları izlemektedir. Kılavuzla ilgili bazı noktalar açıklandıktan sonra metin verilmektedir. Eserin sonunda geniş bir kaynakça ve içindekiler bölümü yer almaktadır. İsteme adresi : Bayır Sokak, No. 58/4, Teşvikiye - İstanbul'dur. 23,5 X 16 boyunda, 512 sayfa, 35 lira.
- Maurice Duverger - Dr. Şirin Tekeli : «SİYASET SOSYOLOJİSİ». Siyasal bilimin öğeleri. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar: 156. Eserin sonunda kaynakça ve içindekiler yer almıştır. 16,5 X 12 boyunda, 506 sayfa, 30 lira.
- Yaşar Nabi - Mustafa Baydar - M. S. Arısoy (Hazırlayanlar) : «TÜRK HİKÂYE ANTOLOJİSİ». Başlangıcından bugüne kadar. 2. basılış. 46 hikâyecinin biyografisi ve birer örnek hikâyesi. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar: 157. Eserin sonunda içindekiler bölümü var. 16,5 X 12 boyunda, 412 sayfa, 25 lira.
- Cemal Kutay : «BİLMEMEYEN TARİHİMİZ». 4. ve sonuncu kitap. İbretler, tespitler, hatıralar, belgeler, çehreler. Bayilerde satılmaz. Adres: P.K. 34, Kadıköy - İstanbul. 19,5 X 13,5 boyunda, 480 sayfa, 30 lira.
- Oktay Akbal : «KONUMUZ EDEBİYAT». Yazarın edebiyat ve edebiyatçıya ait 40 düzyazısı bir arada. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar: 158. 16,5 X 12 boyunda, 174 sayfa, 10 lira.
- Jean Meynaud - Samih Tiryakioğlu : «POLİTİKA BASKI GURUPLARI». Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar: 159. 16,5 X 12 boyunda, 156 sayfa, 10 lira.
- Bernard Lewis - Nihal Önel : «İSTANBUL VE OSMANLI UYGARLIĞI». İstanbul'un fethinden sonra Batının yanlış yargılarını çürüten ve Osmanlı İmparatorluğunun sağlam ve uygar devlet örgütüne dayanan belgeler. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar: 160. 16,5 X 12 boyunda, 15 lira.
- A. de Saint - Exupery/Azra Erhat : «KÜÇÜK PRENS». Varlık Yayınları, Büyük Çocuk Kitapları: 34. 16,5 X 12 boyunda, 80 sayfa, 5 lira.

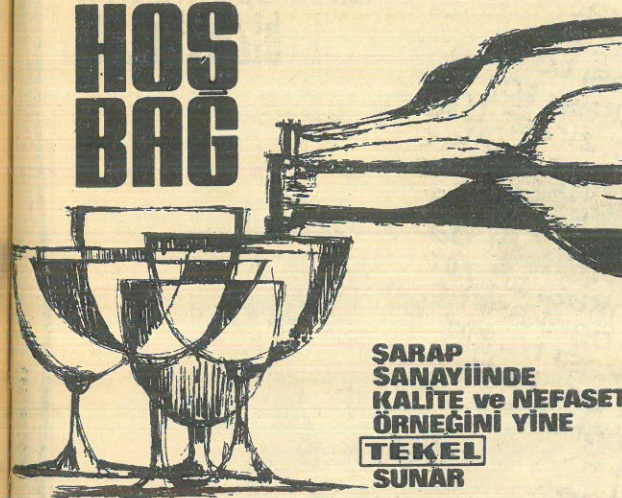


istikbalinizin
garantisini
tasarrufunuz

tasarrufunuzun
garantisini

TÜRKİYE
GARANTİ BANKASI

(Folklor : 62)



(Basın : 60663 — 64)



DAMLIYA
DAMLIYA
GÖL OLUR

TÜRKİYE
BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 63)



ANADOLU
BANKASI

SİZİN EŞİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
KISACASI
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 65)

her biten
ipananın
yerini bir yenisi alır

İpana'nın dişlere kazandırdığı eşsiz beyazlıktan, ağza verdiği serinlikten, ferahlıktan vazgeçemedikleri için... İpana Fluorid, diş minerallerini sertleştiren, çürümeleri önleyen, diş ve ağız sağlığını koruyan diş macunudur.

ipana
fluorid



800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde



T.C. ZİRAAT BANKASI

(Basın: 20131 - 60118/67) (Radar R. - 66)

EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA



AKBANK

(Folklor : 68)

EMNİYET
SANDIĞI
YUVA HESABI



(Basın : 60031 — 69)

TFLEWMUDDGGCEVNJEHXSRPQMNHE

GGGGGGGGGGGGGGGGGGGGGGGGGGGG

WMQXHKKAUSE

ADTFUNHG

MZKBYE

NBIDO

AIKB

BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ ?

demek ki
görüşünüz
kuvvetli...



TÜRK TİCARET BANKASI

EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

(Folklor : 70)

